

FINANCIËEL JAARVERSLAG 2020

**VERENIGING
NEDERLANDS JURISTEN COMITÉ
VOOR DE MENSENRECHTEN**

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord van de penningmeester	3
Algemeen, organisatiegegevens	5
JAARREKENING 2020	
Balans per 31 december 2020	6
Staat van baten en lasten over 2020	8
Toelichting op de balans per 31 december	9
Toelichting op de winst- en verliesrekening over 2020	13
Begroting en realisatie 2020, begroting 2020 en 2021	18
Toelichting op de begroting	19
Bijlagen 1 t/m 6, Kostensoorten PILP	20
Bijlage 7, Kostensoorten Pro Bono Connect	31
Bijlage 8, Inhoudelijk jaarverslag Vereniging NJCM 2020	32

Voorwoord van de penningmeester

Introductie

Dit is het financiële jaarverslag van de rechtspersoonlijkheid bezittende vereniging Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (de “Vereniging NJCM”) over het jaar 2020. De bedoeling van dit jaarverslag is de leden, donateurs, subsidiegevers, fondsen, sponsoren en andere belangstellenden van de Vereniging NJCM te informeren over de financiële gang van zaken in het afgelopen jaar. Dit financiële jaarverslag wordt mondeling toegelicht in de, wegens Corona-maatregelen uitgestelde, algemene ledenvergadering (“ALV”) van de Vereniging NJCM op 9 september 2021.

Inhoudelijk jaarverslag

Het financiële jaarverslag van de Vereniging NJCM laat zich het beste lezen in samenhang met een overzicht van de activiteiten die in het betreffende jaar zijn gerealiseerd. Het inhoudelijk jaarverslag van de Vereniging NJCM over 2020 is daarom toegevoegd aan het financiële jaarverslag 2020. Het inhoudelijk jaarverslag wordt bovendien gepubliceerd in het Nederlands Tijdschrift voor de Mensenrechten (“NTM”) en op www.njcm.nl. In het inhoudelijk jaarverslag wordt volledigheidshalve ook gerapporteerd over activiteiten van de Stichting NJCM-Boekery en de Stichting Vrienden van het NJCM.

Samenstelling en controle

Evenals voorgaande jaren is het financiële jaarverslag van de Vereniging NJCM samengesteld met behulp van een extern administratiekantoor: Hendriks Belastingadviseurs B.V. te Rijswijk. Dat kantoor heeft ook administratieve assistentie verleend, waaronder diensten op het gebied van de belastingaangifte en de salarisadministratie. De externe administrateur heeft een samenstellingsverklaring afgegeven.

Het financiële jaarverslag van de vereniging over 2020 is verder beoordeeld door een kascommissie die elk jaar specifiek daarvoor wordt aangezocht onder de leden. Uit de door de kascommissie verrichtte werkzaamheden zijn geen aanwijzingen naar voren gekomen dat het financieel jaarverslag 2020 van de Vereniging NJCM geen getrouw beeld geeft van de omvang en de samenstelling van het vermogen en het resultaat. De kascommissie stelt de leden voor om de voorliggende jaarrekening van de Vereniging NJCM over het jaar 2020 goed te keuren en decharge te verlenen aan het bestuur (Verslag Kascommissie, 12 augustus 2021).

Gezien het feit dat de afgelopen jaren de activiteiten van de vereniging zijn toegenomen, zowel wat betreft de omvang van de werkzaamheden, de verschillende private en publiekssubsidies als het aantal (tijdelijke) personeelsleden, geeft de kascommissie een aantal opmerkingen ter overweging. Betreffende de werkzaamheden van de kascommissie is het advies om vanaf volgend jaar ondersteuning van een professionele accountant te regelen dan wel een periodieke accountantscontrole namens de kascommissie uit te laten voeren.

Beleid

Het beleid van het bestuur van de Vereniging NJCM is er op gericht dat deze rechtspersoon jaarlijks een neutraal resultaat heeft. Een eventueel positief resultaat wordt toegevoegd aan de algemene reserve, dat tot doel heeft om de continuïteit van de Vereniging NJCM te waarborgen.

Resultaat

De Vereniging NJCM heeft het jaar 2020 voor wat betreft haar normale exploitatie met een positief resultaat afgesloten (€ 12.136). Het positieve resultaat komt ten gunste van de algemene reserve.

Projecten: JUSTICE, PBC en PILP

In 2020 is het tweejarige project Judges Uniting to Stop Terrorism with International, Constitutional and European law (JUSTICE), onder leiding van de International Commission of Jurists – European

Institutions, afgerond. De inhoudelijke en financiële verantwoording is eind 2020/ begin 2021 afgerond en goedgekeurd door de subsidiegever, de Europese Commissie. Meer over het verloop van dit project leest u in het inhoudelijke jaarverslag.

De inkomsten en uitgaven met betrekking tot twee lange-termijnprojecten, Pro Bono Connect (“PBC”) en het Public Interest Litigation Project (“PILP”), worden net als de voorgaande jaren in overleg met de externe administrateur apart van de Vereniging NJCM geadministreerd. Deze projecten worden volledig zelfstandig gefinancierd door diverse externe partijen, die een eigen financiële verantwoording eisen. Alle lasten voor elk project worden rechtstreeks geboekt ten laste van het specifiek voor dat project verkregen fonds. Onder andere voor de ondersteuning vanuit de Vereniging NJCM wordt een jaarlijkse overhead bijdrage uit projecten in rekening gebracht bij het PILP en Pro Bono Connect. De administratief medewerker van de Vereniging NJCM wordt bovendien voor een aantal uren per week betaald uit het PILP-budget.

Vooruitblik 2020

Het positieve resultaat doet niet af aan de zorg die de penningmeester – en met hem het bestuur – heeft over de financiële situatie van de vereniging. De groeiende organisatie vergt meer van de vereniging op het gebied van personeelszaken en verdere versterking en ondersteuning van het professionele team dat verantwoordelijk is voor de dagelijkse leiding en uitvoering van de werkzaamheden. Op basis van het organisatieadvies dat in december 2020 is afgerond door de consultants van Verwonderzoek, wordt 1) bekeken of aansluiting kan worden gezocht bij een CAO en welke pensioenregeling kan worden getroffen, en 2) er wordt uitgekeken naar nieuwe fondsen, die bij voorkeur exploitatiesubsidie willen verstrekken om de geformuleerde behoeften en ambities te kunnen realiseren.

Het streven is om een juridische bondgenoot te worden voor alle burgers, activisten, journalisten, academici en belangengroepen die hun mensenrechten bedreigd zien of zich voor het publieke belang inzetten.

Namens het bestuur van de Vereniging NJCM,

Dhr. Akbal Mohamed
Penningmeester Vereniging NJCM

Leidschendam, augustus 2021

ALGEMEEN

Organisatiegegevens

De Vereniging NJCM heeft krachtens artikel 3 van de statuten als doelstellingen het ontwikkelen, versterken en beschermen van de fundamentele rechten en vrijheden van de mens op nationaal en internationaal niveau en in het bijzonder, onverminderd genoemde doelstellingen, het bevorderen en handhaven van de volgende beginselen:

- de verplichting van de overheid de fundamentele rechten en vrijheden te erkennen en in haar handelen en nalaten te eerbiedigen;
- de mogelijkheid van beroep op de fundamentele rechten en vrijheden tegen particulieren;
- de onafhankelijkheid van de leden van de magistratuur en de advocatuur in hun beroepsuitoefening;
- het recht van een ieder op een eerlijk proces.

Bestuur

Het bestuur bestond in 2020 uit de volgende personen: mr. M. Steijns (voorzitter), de heer A. Mohamed (penningmeester), mr. Dr. D.S. Misiedjan en mr H.J.E. Verbeek (tot eind september).

Verwerking resultaat

Het resultaat van 2020 bedraagt € 12.136 en wordt opgenomen onder de algemene reserve.

VERENIGING NEDERLANDS JURISTEN COMITÉ VOOR DE MENSENRECHTEN, LEIDEN

BALANS PER

	31 december 2020		31 december 2019	
	€	€	€	€
ACTIVA				
VLOTTENDE ACTIVA				
Vorderingen				
Debiteuren	3.611		513	
Stichting NJCM-Boekerij	-		7.107	
		3.611		7.620
Liquide middelen				
Betaalrekeningen	397.273		100.348	
Spaarrekeningen	-		292.000	
		397.273		392.348
		<u>400.884</u>		<u>399.968</u>

	31 december 2020		31 december 2019	
	€	€	€	€
PASSIVA				
EIGEN VERMOGEN				
Algemene reserve	154.093		123.103	
Resultaat	12.136		30.990	
		166.229		154.093
VOORZIENING				
Fonds proceskosten PILP	55.170		52.545	
Projectkosten Mini-campagne	5.000		-	
		60.170		52.545
KORTLOPENDE SCHULDEN				
Crediteuren	11.862		3.512	
Te betalen loonheffing	7.584		6.745	
Te betalen vakantiegeld	10.433		8.740	
Project OSF Communicatie	-		2.441	
Projecten PILP	78.639		113.255	
Project PBC	39.996		37.316	
Project JUSTICE	885		865	
Vooruit ontvangen bedragen	25.087		1.500	
Te betalen kosten	-		18.956	
		174.485		193.330
		<u>400.884</u>		<u>399.968</u>

VERENIGING NEDERLANDS JURISTEN COMITÉ VOOR DE MENSENRECHTEN, LEIDEN

WINST- EN VERLIESREKENING OVER

		2020		2019
	€	€	€	€
Baten				
Subsidies	34.087		34.087	
Inkomsten projecten PILP	339.971		266.619	
Inkomsten project PBC	82.664		78.230	
Subsidie project JUSTICE	-		11.905	
Lustrum	3.000		-	
Contributies	56.552		54.976	
PO-punten	2.600		1.100	
Donaties	8.496		6.599	
Bijdrage uit projecten NJCM	20.420		24.874	
		547.790		478.390
Lasten				
Salarissen NJCM	107.629		57.455	
Projectkosten projecten PILP	322.719		266.619	
Projectkosten PBC	82.664		78.230	
Projectkosten JUSTICE	1.721		11.905	
Reiskosten	1.223		2.913	
Kantoorkosten	1.030		2.148	
Bijdrage NTM-kosten	7.800		21.332	
Salarisbijdrage Stichting NJCM-Boekerij	(7.800)		(7.776)	
Administratie- en advieskosten	6.118		2.874	
Vergaderkosten	1.596		3.725	
Promotiekosten/bijeenkomsten	3.263		4.585	
Huisvestingskosten	3.000		3.000	
Lustrumkosten	4.277		-	
Bankkosten	414		390	
		535.654		447.400
Resultaat		<u>12.136</u>		<u>30.990</u>

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER

1. Algemeen

De Vereniging NJCM heeft krachtens artikel 3 van de statuten als doelstellingen het ontwikkelen, versterken en beschermen van de fundamentele rechten en vrijheden van de mens op nationaal en internationaal niveau en in het bijzonder, onverminderd genoemde doelstellingen, het bevorderen en handhaven van de volgende beginselen:

- de verplichting van de overheid de fundamentele rechten en vrijheden te erkennen en in haar handelen en nalaten te eerbiedigen;
- de mogelijkheid van beroep op de fundamentele rechten en vrijheden tegen particulieren;
- de onafhankelijkheid van de leden van de magistratuur en de advocatuur in hun beroepsuitoefening;
- het recht van een ieder op een eerlijk proces.

2. Toelichting op balans

Algemeen: grondslagen van waardering en bepaling van het resultaat

De activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij in de toelichting anders vermeld. Baten en lasten worden opgenomen voor de aan het boekjaar toe te rekenen bedragen, tenzij in de toelichting anders vermeld.

	2020	2019
	_____	_____
	€	€
VLOTTENDE ACTIVA		
Liquide middelen		
<u>Betaalrekeningen</u>		
ING Bank, NL09 INGB 0003 5409 40	162.203	21.867
ING Bank, NL11 INGB 0007 1495 95	-	2.441
ING Bank, NL53 INGB 0007 1496 15	46.590	2.019
ING Bank, NL36 INGB 0006 9577 64	188.480	74.021
Totaal	<u>397.273</u>	<u>100.348</u>

	2020	2019
	€	€
<u>Spaarrekeningen</u>		
ING Bank, NL09 INGB 0003 5409 40	-	113.000
ING Bank, NL11 INGB 0007 1495 95	-	35.000
ING Bank, NL36 INGB 0006 9577 64	-	144.000
Totaal	<u>-</u>	<u>292.000</u>

PASSIVA

EIGEN VERMOGEN

Algemene reserves

Stand per 1 januari	154.093	123.103
Resultaat	12.136	30.990
Stand per 31 december	<u>166.229</u>	<u>154.093</u>

De algemene reserve wordt aangehouden om de continuïteit van de Vereniging NJCM te waarborgen. Hiertoe wordt een zodanige reserve aangehouden dat de Vereniging NJCM bij het onverhoopt wegvallen van substantiële inkomensbronnen nog minimaal één jaar financieel kan blijven functioneren. De daartoe benodigde reserve wordt jaarlijks beoordeeld op basis van de kosten van de werkorganisatie (exclusief Projecten). De reserve ligt onder het niveau dat in de richtlijn Reserves Goede Doelen van de Vereniging van Fondsenwervende Instellingen (VFI) als maximaal verantwoord wordt geacht. De norm van VFI luidt dat de algemene reserve niet hoger mag zijn dan maximaal 1,5 maal de jaarlijkse kosten van de werkorganisatie.

VOORZIENINGEN

Fonds proceskosten PILP

Dit betreft een reservering voor proceskosten in het geval dat er een procedure wordt verloren en de kosten van de tegenpartij moeten worden vergoed. Dit bedrag is opgebouwd uit vrijgevallen reserveringen uit eerdere financieringsrondes van het PILP.

Stand per 1 januari	€ 52.545
Toevoegingen	2.625
Stand per 31 december	<u>€ 55.170</u>

Project Mini-campagne

In 2020 is een bedrag van €5.000 ontvangen van de Civil Liberties Union for Europe (Liberties) voor een ledenwervingscampagne via sociale media. De uitgaven worden gedaan in 2021.

KORTLOPENDE SCHULDEN

Te betalen vakantiegeld

Betreft het totaalbedrag van de vakantieaanspraken - bestaande uit de opgebouwde rechten over de maanden juni tot en met december - van de medewerkers van de Vereniging NJCM (inclusief de medewerkers van de Projecten) ultimo 2020 € 10.433 (2019: € 8.740).

Project OSF Communicatie

Het overschot van het project OSF Communicatie (€ 2.441) is met toestemming van OSF gebruikt voor de organisatie van de lustrumviering in maart 2020. De verantwoording heeft plaatsgevonden in 2020 en is goedgekeurd door OSF.

Te betalen loonheffing

Betreft de loonheffing voor de maand december.

Reservering kosten projecten PILP

Gereverveerd ultimo 2019	€ 113.255
Ontvangen gelden	295.350
Uitgaven	(315.474)
<hr/>	
Gereserveerd ultimo 2020	<u>€ 78.639</u>

De volgende bedragen zijn gererveerd voor de uitvoering van de projecten. Een specificatie van deze bedragen staan hieronder. De bedragen zullen in de komende jaren geheel worden uitgegeven aan de projecten.

	2020	2019
	€	€
Project OSF	11.841	19.904
Project Adessium	96.847	53.619
Project EU (te vorderen)	(6.899)	59.602
Project SDM (te vorderen)	(11.316)	(19.907)
Project Porticus (te vorderen)	(22.834)	-
Project DFF	-	(63)
Project Bertha	18.500	-
Debiteuren PILP	(7.246)	-
	<hr/>	<hr/>
Totaal	<u>78.639</u>	
<u>113.255</u>		

Reservering kosten Pro Bono Connect ad € 39.996

Dit betreft een reservering voor de bedragen die in 2019 en 2020 nog niet zijn uitgegeven, maar in 2021 wel worden gedaan.

Vooruitontvangen bedragen ad € 25.087

Dit betreft een subsidiebedrag ontvangen voor het jaar 2021 en een eenmalige bijdrage voor de publicatie van een lustrumbundel.

3. TOELICHTING OP DE WINST- EN VERLIESREKENING OVER 2020

	2020	2019
	<u>€</u>	<u>€</u>
Subsidies		
Ministerie van Justitie en Veiligheid	23.087	23.087
Ministerie van Binnenlandse Zaken	11.000	11.000
	<u>34.087</u>	<u>34.087</u>

De Vereniging NJCM heeft in het boekjaar 2020 van het Ministerie van Justitie & Veiligheid (beschikking d.d. 15 januari 2019) en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (beschikking d.d. 18 januari 2019) subsidie ontvangen met het oog op de dekking van de exploitatiekosten groot € 34.087 (respectievelijk € 23.087 en € 11.000).

	2020
	<u>€</u>
Toelichting inkomsten PILP	
OSF	52.623
Adessium	66.771
EU	66.501
SDM	76.763
DFF	30.432
Porticus	22.834
Onderwijs	9.291
PILP bijdrage NJCM	14.756
Totaal	<u>339.971</u>

2020

€

Toelichting projecten PILP**OSF**

Ontvangen gelden tot en met 2020	111.855
Besteedde bedragen	100.014
Gereserveerd	<u>11.841</u>

Op 25 november 2019 heeft Foundation Open Society Institute (FOSI) een bedrag van \$ 150.000 toegezegd voor een project dat loopt van 1 augustus 2019 tot en met 31 juli 2021. Voor een overzicht van de in 2020 ontvangen en uitgegeven gelden wordt verwezen naar bijlage 1.

Adessium

Ontvangen gelden tot en met 2020	175.000
Besteedde bedragen	78.153
Gereserveerd	<u>96.847</u>

Door Adessium Foundation is op 25 juni 2019 een bedrag toegezegd van € 225.000 voor de periode van 1 augustus 2019 tot en met 31 juli 2021. Dit is het vervolg op het project dat gestart is op 1 mei 2016 en beëindigd op 30 april 2019. Voor een overzicht van de in 2020 ontvangen en uitgegeven gelden wordt verwezen naar bijlage 2.

EU

Ontvangen gelden	62.800
Besteedde bedragen	69.699
Gereserveerd (te vorderen)	<u>(6.899)</u>

Op 1 oktober 2019 is een bedrag van € 96.616,72 toegezegd door de Europese Commissie. Dit is bestemd voor het dossier Etnisch Profileren. Voor een overzicht van de in 2020 ontvangen en uitgegeven gelden wordt verwezen naar bijlage 3.

2020

€

SDM

Ontvangen gelden	90.451
Besteedde bedragen	102.021
Gereserveerd (te vorderen)	<u>(11.570)</u>

Op 28 mei 2020 is een donatieovereenkomst getekend met Stichting Democratie en Media (SDM) voor een periode van 1 augustus 2019 tot en met 31 januari 2021. Het totale bedrag voor het project in deze periode bedraagt € 118.750. In mei 2020 is een bedrag ontvangen van € 85.000. Voor een overzicht van de in 2020 ontvangen en uitgegeven gelden wordt verwezen naar bijlage 4.

DFF

Ontvangen gelden	60.990
Besteedde bedragen	60.990
Gereserveerd (te vorderen)	<u>-</u>

Op 12 september 2019 heeft Stichting Digital Freedom Fund (DFF) toegezegd een bedrag van € 60.990 voor een project dat loopt van 1 juni 2019 tot 31 mei 2020. De verantwoording van het project is gedaan en is goedgekeurd. Voor een overzicht van de in 2020 ontvangen en uitgegeven gelden wordt verwezen naar bijlage 5.

Porticus

Ontvangen gelden	-
Besteedde bedragen	22.834
Gereserveerd (te vorderen)	<u>(22.834)</u>

De donatieovereenkomst is getekend op 26 augustus 2020. Het toegezegde bedrag is € 238.000. Voor een overzicht van de in 2020 ontvangen en uitgegeven gelden wordt verwezen naar bijlage 6.

2020

€

Bertha

Ontvangen gelden	18.500
Besteedde bedragen	-
Gereserveerd	<u>18.500</u>

De donatieovereenkomst is getekend op 31 maart 2020. Het toegezegde bedrag is €18.500.

Projecten Pro Bono Connect

Ontvangen gelden 2020	82.664
Besteedde bedragen	81.385
Gereserveerd	<u>1.279</u>

Voor een overzicht van de in 2020 ontvangen en uitgegeven gelden wordt verwezen naar bijlage 7.

Contributies

De in dit boekjaar ontvangen contributies van leden zijn gesteld op € 56.552 (2019: € 54.974. Het aantal leden is ultimo 2020 iets gedaald tot 1.044 (ultimo 2019: 1.085). Het ledenverloop was als volgt:

Ledenverloop

Aantal leden per 1 januari	
2020	1.048
Bij: nieuwe leden	95
Af: opgezegd	
99	
Aantal leden per 31 december 2020	<u>1.044</u>

PO-punten

De Vereniging NJCM heeft in 2020 weer een aantal seminars georganiseerd waarmee voor advocaten opleidingspunten te behalen waren. Advocaten die opleidingspunten wensten te ontvangen waren voor het bijwonen van de seminars cursusgeld verschuldigd. De Vereniging NJCM heeft met de organisatie van de seminars dit boekjaar € 2.600 (2019 € 1.100) aan inkomsten gegenereerd.

Donaties

De Vereniging NJCM ontving in 2020 € 8.496 aan donaties, onder meer van particulieren en van de Stichting Vrienden van het NJCM. Het bestuur en de medewerkers zijn de donateurs zeer erkentelijk voor deze steun en hun vertrouwen.

Druk- en verzendkosten NTM

Het NTM wordt uitgegeven door de Stichting NJCM-Boekerij. De Vereniging NJCM heeft de Stichting NJCM-Boekerij in het boekjaar 2020 € 7.800 (2019 € 21.332) betaald voor het drukken en verspreiden van het NTM. De afgelopen jaren betrof deze bijdrage steeds 85% van de druk- en verzendkosten. Vanaf dit jaar wordt gekeken naar de reëel behoefte van de Boekerij.

Administratie- en advieskosten

Door de (financiële en personele) groei van de organisatie heeft het administratiebureau meer werkzaamheden.

Salariskosten

Betreft de salarissen, pensioenlasten en aanspraken vakantiegeld.

	2020	2019
	€	€
Salarissen	324.386	231.989
Sociale lasten	16.862	43.871
Pensioenpremies	4.749	4.228
Ziekengelduitkeringen	(9.003)	(4.243)
Verzekeringen en Arbo	5.941	8.784
Diverse personeelskosten	1.570	1.718
	<u>344.505</u>	<u>286.347</u>

Bovenstaand zijn de totale salariskosten. Het bedrag opgenomen in de winst- en verliesrekening ad € 107.629 behoort bij de werkzaamheden van het secretariaat van het NJCM. De overige kosten zijn opgenomen onder de projectkosten.

Begroting en realisatie 2020 en begroting 2021

	Realisatie 2020	Begroting 2020	Begroting 2021
	€	€	€
Baten			
Subsidies	34.087	34.000	34.000
Inkomsten projecten PILP	339.971	362.998	320.000
Inkomsten projecten PBC	82.664	90.000	80.000
Subsidie project JUSTICE	-	12.278	-
Lustrum	3.000	-	-
Contributies	56.552	58.587	57.000
PO-punten (seminars)	2.600	2.500	1.000
Donaties	8.496	3.000	3.000
Bijdrage uit projecten voor NJCM	20.420	14.000	60.600
Totaal	547.790	577.363	555.600
Lasten			
Salarissen NJCM	107.629	52.884	120.000
Projectkosten projecten PILP	322.719	362.988	320.000
Projectkosten PBC	82.664	89.143	80.000
Projectkosten JUSTICE	1.721	9.823	-
Reiskosten	1.223	4.000	2.000
Kantoorkosten	1.030	2.000	1.500
Bijdrage NTM-kosten	7.800	19.200	19.000
Salarisbijdrage Stichting NJCM-Boekerij	(7.800)	(7.800)	-
Administratie- en advieskosten	6.118	4.000	5.000
Vergaderkosten	1.596	3.500	1.500
Promotiekosten/bijeenkomsten	3.263	5.000	3.000
Huisvestingskosten	3.000	3.000	3.000
Lustrumkosten	4.277	-	-
Bankkosten	414	400	600
Totaal	535.654	548.138	555.600
Saldo baten minus lasten	12.136	29.225	0

TOELICHTING OP DE BEGROTING

1. Algemeen

Bij de opstelling van de begrotingen voor de komende jaren is rekening gehouden met stijgende salariskosten in verband met het aanhouden van de uitvoerend secretaris en een pensioenregeling. Dit wordt mede gefinancierd uit nieuwe of hogere projectinkomsten. Voor wat betreft de inkomsten en uitgaven voor het Public Interest Litigation Project en Pro Bono Connect wordt verwezen naar het voorwoord.

2. Baten

In de begroting is rekening gehouden met inkomsten verbonden aan seminars. Advocaten kunnen tegen betaling seminars bijwonen in het kader van de permanente opleiding en daarbij zogenaamde PO-punten halen. Het is steeds de vraag of de Vereniging NJCM als vrijwilligersorganisatie daadwerkelijk in staat zal zijn om voldoende seminars te realiseren. Het streven is om elk jaar per werkgroep een seminar te organiseren, maar dit is niet iets wat het bestuur af kan of wil dwingen. Het moet de werkgroepen vrij staan om zelf de meest geschikte instrumenten te kiezen bij de doelstellingen. Daarbij wil het bestuur hen niet beperken in hun vrijheid om het onderwerp van een seminar te kiezen door aan alle seminars het vereiste te koppelen dat ze interessant moeten zijn voor de advocatuur. Deze inkomstenbron is daarom onzeker.

De seminars worden mede gebruikt voor het werven van nieuwe leden en ook de projecten PILP en Pro Bono Connect hebben een aanzuigende werking. Eind 2020 telde de vereniging 1.044 leden, waarmee het streven van een minimum aan 1.000 leden is behouden. In 2020 is bovendien werk gemaakt van ledenwerving via sociale media. Hiertoe heeft een medewerker een cursus gevolgd bij Liberties.eu en is er een budget binnengehaald voor het ontwikkelen van een campagne om meer leden te werven onder jonge juridische professionals. De campagne is opgezet door de medewerker in samenwerking met vrijwilligers en wordt in de loop van 2021 uitgezet. In de begroting is daarom rekening gehouden met een kleine toename in inkomsten uit contributies.

3. Lasten

Het NJCM-kantoor is binnen de Universiteit Leiden gevestigd. Er wordt verwacht dat de aan de Universiteit Leiden jaarlijks te betalen vergoeding niet zal toenemen. Sinds 2015 is er ook een vestiging in Amsterdam. De kosten daarvan komen geheel voor rekening van het PILP en Pro Bono Connect.

De druk- en verzendkosten voor het Nederlands Tijdschrift voor de Mensenrechten komen niet langer automatisch voor 85% voor rekening komen van de Vereniging NJCM. Er wordt nu gekeken naar de reële behoefte aan steun bij de Stichting NJCM-Boekerij.

BIJLAGEN 1 T/M 6, KOSTENSOORTEN PILP

		Bijlage 1a		
OSF				
	Verslagperiode		Begroting	
	1-1 t/m 31-12-2020		1-1 t/m 31-12-2020	
	Debet	Credit	Debet	Credit
Inkomsten				
5140 - Inkomsten OSF		52.623		52.761
Totaal: Inkomsten		52.623		52.761
Personeel				
514001 - Salaris Litigation Director	11.766		11.766	
514002 - Salaris Projectmedewerker/Advocaat in dienstbetrekking	6.453		6.453	
514003 - Salaris Projectmedewerker	6.453		6.453	
514004 - Salaris Juridische Secretaris	5.693		5.693	
514005 - Salaris Administratie medewerker	1.480		1.480	
Totaal: Personeel	31.845		31.845	
Reiskosten				
514051 - Reiskosten Litigation director	13		67	
514052 - Reiskosten Projectmedewerkers	27		133	
514054 - Reiskosten Juridische secretaris			27	
514055 - Reiskosten Overige medewerkers			333	
514056 - Reiskosten Anderen (Stagiaire)	450		111	
Totaal: Reiskosten	490		671	
Kantoorkosten				
514100 - Huur	3.713		4.112	
514301 - Telefoon	182		617	
514302 - Internet			24	
514303 - Faciliteiten	53		171	
514304 - Printen			62	
514305 - Software licenties (Microsoft Environment)	62		46	
514306 - Verzekeringen	1.600		31	
514307 - Portokosten			51	
514308 - Vertaalkosten				
514309 - Accountantskosten	1.681		514	
514310 - Bankkosten			33	
Totaal: Kantoorkosten	7.291		5.661	
Promotie/communicatie				
514501 - PILP Gemeenschapsavonden (Eigen Events)			8	
514502 - Zakenbijeenkomsten (Business Meetings)	54		8	
514503 - Events			909	
514504 - Advertenties			11	
514505 - Publicaties (Printen en Publiceren)			21	
514506 - Website	5		3	
Totaal: Promotie/communicatie	59		960	
Onderzoekskosten				
514601 - Aansprakelijkheidsverzekering	477		477	
514602 - Bijdrage Orde van Advocaten	513		514	
514603 - Toga			79	
514604 - Advocatenopleiding	1.288		2.003	
514605 - Reservering proceskosten PILP-NJCM			2.003	
Totaal: Onderzoekskosten	2.278		5.076	
Overige				
514801 - Organisatieontwikkeling (Diverse Secr. kosten)	22		178	
514802 - Contributie NJCM (Samenwerkingsverbanden)	10.636		8.299	
514803 - Onvoorzien	2		71	
Totaal: Overige	10.660		8.548	
Totale uitgaven		52.623	0	52.761
Totaal: OSF		0		0

			Bijlage 1B	
Het project heeft een looptijd van 1-8-2019 t/m 31-7-2021				
Wordt gefinancierd door: Foundation Open Society Institute (FOSI)				
Project is goedgekeurd en getekend op 12 december 2019				
Voor het project moet uiterlijk op 2 maart 2020, 2 november 2020 en 1 september 2021 worden gerapporteerd.				
N.B. de aantal kosten zijn gelijk aan het budget, omdat een gedeelte van werkelijke kosten worden doorbelast gelijk aan het budget.				
	in \$ dollars	in euro's		
Het totaal bedrag, wat is toegezegd, is	<u>\$ 150.000</u>			
Op 19 december 2019 is bedrag ontvangen van	<u>\$ 75.000</u>	67.295		
Op 17 december 2020 is bedrag ontvangen van	<u>\$ 50.000</u>	44.560		
		111.855		
In 2019 is uitgegeven	47.391			
In 2020 is uitgegeven	52.623			
		100.014		
Gereserveerd		<u>11.841</u>		

		Bijlage 2a		
Adessium				
	Periode		Begroting	
	1-1 t/m 31-12-2020		1-1 t/m 31-12-2020	
	Debet	Credit	Debet	Credit
Inkomsten				
5340 - Inkomsten Adessium		66.771		112.500
Totaal: Inkomsten		66.771		112.500
Personeel				
534001 - Salaris Litigation Director	12.467		25.133	
534002 - Salaris Projectmedewerker/Advocaat in dienstbetrekking	7.236		13.782	
534003 - Salaris Projectmedewerker	7.299		13.782	
534004 - Salaris Juridische Secretaris	4.830		12.161	
534005 - Salaris Administratie medewerker	1.008		3.162	
Totaal: Personeel	32.840		68.020	
Reiskosten				
534051 - Reiskosten Litigation director	189		91	
534052 - Reiskosten Projectmedewerkers	119		183	
534054 - Reiskosten Juridische secretaris	66		37	
534055 - Reiskosten Overige medewerkers	38		456	
534056 - Reiskosten Anderen (Stagiaire)			152	
Totaal: Reiskosten	412		919	
Inrichting/kapitaal				
534201 - Hardware (Electronische Apparatuur)			842	
534202 - Inventaris (kantoorinrichting)	239		2.745	
Totaal: Inrichting/kapitaal	239		3.587	
Kantoorkosten				
534100 - Huur	2.489		3.254	
534301 - Telefoon	507		488	
534302 - Internet			19	
534303 - Faciliteiten	83		135	
534304 - Printen	35		35	
534305 - Software licenties (Microsoft Environment)	266		49	
534306 - Verzekeringen	1.262		24	
534307 - Portokosten	44		41	
534308 - Vertaalkosten			907	
534309 - Accountantskosten	2.225		407	
534310 - Bankkosten	107		27	
Totaal: Kantoorkosten	7.018		5.386	
Contracten/consultants				
534401 - Externe Advocaatkosten	1.011		1.631	
534402 - Subcontracting legal research (Expert opinions)	4.363		12.162	
534403 - Consultants (IT en financieel)			6.869	
Totaal: Contracten/consultants	5.374		20.662	
Promotie/communicatie				
534501 - PILP Gemeenschapsavonden (Eigen Events)			80	
534502 - Zakenbijeenkomsten (Business Meetings)	41		80	
534503 - Events	40		8.881	
534504 - Advertenties			100	
534505 - Publicaties (Printen en Publiceren)	23		200	
534506 - Website	64		31	
Totaal: Promotie/communicatie	168		9.372	
Onderzoekskosten				
534601 - Aansprakelijkheidsverzekering	241		254	
534602 - Bijdrage Orde van Advocaten	766		274	
534603 - Toga			42	
534604 - Advocatenopleiding	4.710		1.068	
534605 - Bijdrage aan procesfonds PILP-NJCM	178		1.068	
Totaal: Onderzoekskosten	5.895		2.706	
Deskundigheidsbevordering				
534701 - Cursussen			211	
534702 - Vakliteratuur	187		63	
Totaal: Deskundigheidsbevordering	187		274	
Overige				
534801 - Organisatieontwikkeling (Diverse Secr. kosten)			32	
534802 - Contributie NJCM (Samenwerkingsverbanden)	1.526		1.527	
534803 - Onvoorzien	13.112		15	
Totaal: Overige	14.638		1.574	
Totale uitgaven		66.771		112.500
Totaal: Adessium		0		0

			Bijlage 2B	
Het project heeft een looptijd van 1-8-2019 t/m 31 juli 2021				
Wordt gefinancierd door: Stichting Adessum				
Project is goedgekeurd en getekend op 25 juni 2019				
Het project moet per halfjaar worden gerapporteerd.				
Het totaal bedrag, wat is toegezegd, is	<u>225.000</u>			
Op 3 juli 2019 is een bedrag ontvangen van		65.000		
Op 5 november 2020 is een bedrag ontvangen van		<u>110.000</u>		
		175.000		
In 2019 is uitgegeven	11.382			
In 2020 is uitgegeven	<u>66.771</u>			
		78.153		
Gereserveerd op de balans		<u>96.847</u>		

		Bijlage 3A		
EU				
	Periode		Begroting	
	1-1 t/m 31-12-2020		1-1 t/m 31-12-2020	
	Debet	Credit	Debet	Credit
Inkomsten				
5540 - Inkomsten EU		66.501		60.385
Totaal: Inkomsten		66.501		60.385
Personeel				
554001 - Salaris Litigation Director	17.198		13.490	
554002 - Salaris Projectmedewerker/Advocaat in dienstbetrekking	16.887		7.397	
554003 - Salaris Projectmedewerker	3.954		7.398	
554004 - Salaris Juridische Secretaris	853		6.528	
554005 - Salaris Administratie medewerker	1.265		1.697	
Totaal: Personeel	40.157		36.510	
Reiskosten				
554051 - Reiskosten Litigation director			49	
554052 - Reiskosten Projectmedewerkers			98	
554054 - Reiskosten Juridische secretaris			20	
554055 - Reiskosten Overige medewerkers			245	
554056 - Reiskosten Anderen (Stagiaire)			81	
Totaal: Reiskosten	0		493	
Inrichting/kapitaal				
554201 - Hardware (Electronische Apparatuur)	30		452	
554202 - Inventaris (kantoorinrichting)	192		1.473	
Totaal: Inrichting/kapitaal	222		1.925	
Kantoorkosten				
554100 - Huur	2.246		1.544	
554301 - Telefoon	63		232	
554302 - Internet			9	
554303 - Faciliteiten	26		64	
554304 - Printen			17	
554305 - Software licenties (Microsoft Environment)	21		23	
554306 - Verzekeringen	7		12	
554307 - Portokosten			19	
554308 - Vertaalkosten	5.607		765	
554309 - Accountantskosten	350		193	
554310 - Bankkosten			13	
Totaal: Kantoorkosten	8.320		2.891	
Contracten/consultants				
554401 - Externe Advocaatkosten			986	
554402 - Subcontracting legal research (Expert opinions)			7.299	
554403 - Consultants (IT en financieel)	3.513		2.806	
Totaal: Contracten/consultants	3.513		11.091	
Promotie/communicatie				
554501 - PILP Gemeenschapsavonden (Eigen Events)			43	
554502 - Zakenbijeenkomsten (Business Meetings)			43	
554503 - Events	10.494		4.767	
554504 - Advertenties	20		54	
554505 - Publicaties (Printen en Publiceren)	1.452		107	
554506 - Website	1		17	
Totaal: Promotie/communicatie	11.967		5.031	
Onderzoekskosten				
554601 - Aansprakelijkheidsverzekering	125		136	
554602 - Bijdrage Orde van Advocaten			147	
554603 - Toga			23	
554604 - Advocatenopleiding			573	
554605 - Bijdrage aan procesfonds PILP-NJCM			573	
Totaal: Onderzoekskosten	125		1.452	
Deskundigheidsbevordering				
554701 - Cursussen			113	
554702 - Vakliteratuur			34	
Totaal: Deskundigheidsbevordering	0		147	
Overige				
554801 - Organisatieontwikkeling (Diverse Secr. kosten)			18	
554802 - Contributie NJCM (Samenwerkingsverbanden)	819		820	
554803 - Onvoorzien	1.378		7	
Totaal: Overige	2.197		845	
Totale uitgaven		66.501		60.385
Totaal: EU		0		0

			Bijlage 3B	
Het project heeft een looptijd van 1-12-2019 t/m 30-11-2021				
Wordt gefinancierd door: EU Commission				
Project is goedgekeurd en getekend op 24 oktober 2019				
Het totaal bedrag, wat is toegezegd, is	120.770			
Op 19 december 2019 is bedrag ontvangen van		62.800		
In 2019 is uitgegeven	3198			
In 2020 is uitgegeven	66.501			
		69.699		
Opgenomen op de balans, te vorderen		-6.899		

		Bijlage 4A		
SDM				
	Periode		Begroting	
	1-1-2020 t/m 31-12-2020		1-1-2020 t/m 31-12-2020	
	Debet	Credit	Debet	Credit
Inkomsten				
5240 - Inkomsten SDM		76.763		80.208
Totaal: Inkomsten		76.763		80.208
Personeel				
524001 - Salaris Litigation Director	18.700		17.919	
524002 - Salaris Projectmedewerker/Advocaat in dienstbetrekking	10.855		9.826	
524003 - Salaris Projectmedewerker	10.949		9.826	
524004 - Salaris Juridische Secretaris	7.245		8.670	
524005 - Salaris Administratie medewerker	1.512		2.254	
Totaal: Personeel	49.260		48.496	
Reiskosten				
524051 - Reiskosten Litigation director	88		65	
524052 - Reiskosten Projectmedewerkers	27		130	
524054 - Reiskosten Juridische secretaris			26	
524055 - Reiskosten Overige medewerkers			325	
524056 - Reiskosten Anderen (Stagiaire)	38		108	
Totaal: Reiskosten	153		655	
Inrichting/kapitaal				
524201 - Hardware (Electronische Apparatuur)			600	
524202 - Inventaris (kantoorinrichting)	239		1.957	
Totaal: Inrichting/kapitaal	239		2.558	
Kantoorkosten				
524100 - Huur	2.489		2.351	
524301 - Telefoon	507		353	
524302 - Internet			14	
524303 - Faciliteiten	84		98	
524304 - Printen			25	
524305 - Software licenties (Microsoft Environment)	266		35	
524306 - Verzekeringen	1.262		18	
524307 - Portokosten			29	
524308 - Vertaalkosten			604	
524309 - Accountantskosten	1.076		294	
524310 - Bankkosten			20	
Totaal: Kantoorkosten	5.684		3.841	
Contracten/consultants				
524401 - Externe Advocaatkosten			1.147	
524402 - Subcontracting legal research (Expert opinions)			8.555	
524403 - Consultants (IT en financieel)			5.030	
Totaal: Contracten/consultants	0		14.732	
Promotie/communicatie				
524501 - PILP Gemeenschapsavonden (Eigen Events)			57	
524502 - Zakenbijeenkomsten (Business Meetings)	19		57	
524503 - Events			6.332	
524504 - Advertenties			71	
524505 - Publicaties (Printen en Publiceren)			142	
524506 - Website	538		23	
Totaal: Promotie/communicatie	556		6.682	
Onderzoekskosten				
524601 - Aansprakelijkheidsverzekering	241		181	
524602 - Bijdrage Orde van Advocaten	766		195	
524603 - Toga			30	
524604 - Advocatenopleiding	4.710		761	
524605 - Bijdrage aan procesfonds PILP-NJCM	656		761	
Totaal: Onderzoekskosten	6.373		1.929	
Deskundigheidsbevordering				
524701 - Cursussen	229		150	
524702 - Vakliteratuur	40		45	
Totaal: Deskundigheidsbevordering	269		195	
Overige				
524801 - Organisatieontwikkeling (Diverse Secr. kosten)	70		23	
524802 - Contributie NJCM (Samenwerkingsverbanden)	1.018		1.088	
524803 - Onvoorzien	13.142		9	
Totaal: Overige	14.229		1.121	
Totale uitgaven		76.763		80.208
Totaal: SDM		0		0

			Bijlage 4B	
Het project heeft een looptijd van 1-8-2019 t/m 31 januari 2021				
Wordt gefinancierd door: Stichting Democratie en Media				
Project is goedgekeurd op en getekend op 28 mei 2020				
Ultimo maart 2021 dient een eindrapport worden opgemaakt.				
Totaal bedrag		118.750		
In mei 2020 is ontvangen		85.000		
Nog te ontvangen in 2021		<u>33.750</u>		
Op de balans ultimo 2021 is opgenomen een bedrag te vorderen van		<u>11.316</u>		

		Bijlage 5A	
DFF			
		Periode	
		1-1-2020 t/m 31-3-2020	
		Debet	Credit
Inkomsten			
5640 - Inkomsten DFF			30.432
0950 Bijdrage uit reserves			6.795
Totaal: Inkomsten			37.227
Personeel			
564001 - Salaris Litigation Director			
564002 - Salaris Projectmedewerker/Advocaat in dienstbetrekking			
564003 - Salaris Projectmedewerker			
564004 - Salaris Juridische Secretaris			
564005 - Salaris Administratie medewerker			
Totaal: Personeel		0	
Reiskosten			
564051 - Reiskosten Litigation director			
564052 - Reiskosten Projectmedewerkers			
564054 - Reiskosten Juridische secretaris			
564055 - Reiskosten Overige medewerkers			
564056 - Reiskosten Anderen (Stagiaire)			
Totaal: Reiskosten		0	
Inrichting/kapitaal			
564201 - Hardware (Electronische Apparatuur)			
564202 - Inventaris (kantoorinrichting)			
Totaal: Inrichting/kapitaal		0	
Kantoorkosten			
564100 - Huur			
564301 - Telefoon			
564302 - Internet			
564303 - Faciliteiten			
564304 - Printen			
564305 - Software licenties (Microsoft Environment)			
564306 - Verzekeringen			
564307 - Portokosten			
564308 - Vertaalkosten		4.781	
564309 - Accountantskosten			
564310 - Bankkosten			
Totaal: Kantoorkosten		4.781	
Contracten/consultants			
564401 - Externe Advocaatkosten		30.737	
564402 - Subcontracting legal research (Expert opinions)			
564403 - Consultants (IT en financieel)			
Totaal: Contracten/consultants		30.737	
Promotie/communicatie			
564501 - PILP Gemeenschapsavonden (Eigen Events)			
564502 - Zakenbijeenkomsten (Business Meetings)			
564503 - Events			
564504 - Advertenties			
564505 - Publicaties (Printen en Publiceren)			
564506 - Website			
Totaal: Promotie/communicatie		0	
Onderzoekskosten			
564601 - Aansprakelijkheidsverzekering			
564602 - Bijdrage Orde van Advocaten			
564603 - Toga			
564604 - Advocatenopleiding			
564605 - Bijdrage aan procesfonds PILP-NJCM			
Totaal: Onderzoekskosten		0	
Deskundigheidsbevordering			
564701 - Cursussen			
564702 - Vakliteratuur			
Totaal: Deskundigheidsbevordering		0	
Overige			
564801 - Organisatieontwikkeling (Diverse Secr. kosten)			
564802 - Contributie NJCM (Samenwerkingsverbanden)			
564803 - Onvoorzien		1.710	
Totaal: Overige		1.710	
Totale uitgaven			37.227
Totaal: DFF			0

	Bijlage 5B	
Het project heeft een looptijd van 1-6-2019 t/m 31-3-2021		
Wordt gefinancierd door: Stichting Digital Freedom Fund		
Project is goedgekeurd en getekend op 12 september 2019		
De subsidiegever is akkoord gegaan met verantwoording van de gelden.		
Het totaal bedrag, wat is toegezegd, is	<u>60.990</u>	
Op 22 november 2019 is bedrag ontvangen van		30.495
Op 25 mei 2020 is bedrag ontvangen van		30.495
Uit reserveringen		6.795
		<u>67.785</u>
In 2019 is uitgeven	30.558	
In 2020 is uitgegeven	<u>37.227</u>	
		<u>67.785</u>
bijdrage NJCM		<u>0</u>

					Bijlage 6	
Porticus						
	Periode			Begroting		
	1-9 t/m 31-12-2020			1-9 t/m 31-12-2020		
	Debet	Credit		Debet	Credit	
Inkomsten						
5740 - Inkomsten Porticus		22.834			34.126	
Totaal: Inkomsten		22.834			34.126	
Personeel						
574001 - Salaris Litigation Directior	4.133			5.133		
574002 - Salaris Projectmedewerker/Advocaat in dienstbetrekking	9.168			7.168		
574003 - Salaris Projectmedewerker	3.200			4.200		
574007 - Salaris Directie				3.840		
Totaal: Personeel	16.501			20.341		
Reiskosten						
574055 - Reiskosten Overige medewerkers				400		
574056 - Reiskosten Anderen (Stagiaire)	300			400		
Totaal: Reiskosten	300			800		
Kantoorkosten						
574100 - Huur	2.489			6.825		
574303 - Faciliteiten	591					
574305 - Software licenties (Microsoft Environment)	266					
574306 - Verzekeringen	1.262					
574309 - Accountantskosten	350					
574310 - Bankkosten						
Totaal: Kantoorkosten	4.958			6.825		
Promotie/communicatie						
574503 - Events				1.467		
574505 - Publicaties (Printen en Publiceren)				533		
574506 - Website						
Totaal: Promotie/communicatie	0			2.000		
Deskundigheidsbevordering						
574701 - Cursussen	1.031			1.333		
574702 - Vakliteratuur	44			267		
Totaal: Deskundigheidsbevordering	1.075			1.600		
Overige						
574801 - Organisatieontwikkeling (Diverse Secr. kosten)				960		
574803 - Onvoorzien				1.600		
Totaal: Overige	0			2.560		
Totale uitgaven		22.834			34.126	
Totaal: Adessium			0			0
Het project heeft een looptijd van 1 september 2020 tot 30 november 2021						
Wordt gefinancierd door:						
Project is goedgekeurd en getekend op 26 augustus 2020						
Het totaal bedrag, wat is toegezegd, is						
	238.000					
De deelbetaling zal in de loop van juni 2021 worden betaald						
			0			
			0			
In 2020 is uitgegeven						
	22.834					
			22.834			
Te vorderen op de balans						
			-22.834			

BIJLAGE 7, KOSTENSOORTEN PRO BONO CONNECT

Pro Bono Connect		Bijlage 7			
Inkomsten		Cijfers 2020	Begroting 2020	Cijfers 2019	Begroting 2021
Code	Inkomsten		Bedrag	Bedrag	Bedrag
8000	Deelnemende kantoren	80.000	80.000	75.000	80.000
8010	Overschot 2019/2020 (gedeelte)		10.000		26.142
8310	Donaties			150	
8320	Onderwijs UvA	2.664		3.080	3.000
	Totaal inkomsten	82.664	90.000	78.230	109.142
Uitgaven					
Personeel					
40000	Head PBC a.i.	36.420	32.670		3.896
40001	Projectcoördinator 1	11.840	11.880	28.293	28.000
40002	Projectcoördinator 2	12.189	10.098		24.500
40003	Projectmedewerker	5.587	5.940	6.984	0
40004	Stagiair	236	600	400	1.200
4030	Ziekte verzuimverzekering	1.333	1.470	1.093	2.000
	Totaal personeel	67.605	62.658	36.770	59.596
Reiskosten					
40401	Head PBC a.i.	199	675		0
40402	Projectcoördinator 1	433	2.100	1.671	0
40403	Projectcoördinator 2	147	1.260		1.920
40404	Projectmedewerker	695	705	139	1.440
40405	Stagiair		300	151	720
	Totaal reiskosten	1.474	5.040	1.961	4.080
Kantoorkosten					
4100	Huur (UvA)	4.671	4.500	4.651	7.500
4110	Service en computers (UvA)	311	2.685	2.739	1.000
4110	Huur meubilair				360
4230	Kantoorkosten				180
4240	Printen e.d.		150		150
4110	IT/microsoft omgeving e.d.		210		420
4320	Website/sociale media e.d.	641	450	140	1.500
4400	Promotiematerialen/visite kaartjes e.d.	9	600		2.500
4400	Evenementen e.d.		675		0
4400	Congressen e.d.		1.200		2.400
4025	Geschenken e.d.	282	480	415	480
4840	Bankkosten e.d.	59	135	94	150
4810	Accountantskosten e.d.	2.178	1.500	1.399	1.800
4820	Extern advies				4.000
4250	Onkostenvergoeding telefoon	155	360	169	480
4081	Overhead NJCM	4.000	4.000	3.750	4.000
4900	Onvoorzijene uitgaven		4.500		5.547
	Totaal kantoorkosten	12.306	21.445	13.357	32.467
	Algemeen totaal	81.385	89.143	52.088	96.143
9995	Doorgeschoven naar 2021 e.v			26.142	
	Saldo	1.279	857	0	12.999

BIJLAGE 9, INHOUDELIJK JAARVERSLAG VERENIGING NJCM 2020

NJCM JAARVERSLAG (CONCEPT) 2020

Inhoudsopgave

1. Inleiding – beleid 2020
2. International Commission of Jurists
 - 2.1 Het JUSTICE-project
3. Activiteiten
 - 3.1 Thoolen NJCM-scriptieprijs
 - 3.2 Brieven en commentaren
 - 3.3 Rapportages
 - 3.4 Seminars
 - 3.5 Legal observers
 - 3.6 Andere activiteiten
 - 3.7 Website en sociale media
4. Samenwerking met derden
 - 4.1 Breed Mensenrechten Overleg
 - 4.2 Platform Mensenrechteneducatie
 - 4.3 Rapportages
 - 4.4 Civil Liberties Union for Europe (Liberties)
 - 4.5 Sustainalytics
 - 4.6 Commissie Meijers
5. Het NJCM
 - 5.1 Organisatie NJCM
 - 5.2 Public Interest Litigation Project
 - 5.3 Pro Bono Connect
6. Stichting NJCM-Boekerij
7. Stichting Vrienden NJCM
8. Verslagen werkgroepen

Het jaar 2020 bracht wereldwijd ongekende uitdagingen met zich mee door de COVID-19 pandemie. Precies op de middag van NJCM's uitgestelde lustrumbijeenkomst op 12 maart, waarbij ongeveer 100 aanwezigen het 45-jarige bestaan van de vereniging vierden, kondigde het Kabinet de eerste zogenoemde *lockdown* af. Vanaf die avond werden onder andere evenementen met meer dan 100 mensen afgelast en werd iedereen verzocht om zoveel als mogelijk thuis te werken. In de weken erna volgden nieuwe beperkingen. Een onbekende, onzekere tijd brak aan, maar de timing van de maatregel maakte de beleving van de lustrumviering des te meer memorabel. Met de mensen die er bij waren op 12 maart 2020, wordt er tijdens de inmiddels ingebakken digitale meetings met warmte en verlangen aan teruggedacht - hoe we toen 'echt' bij elkaar waren en lang door borrelden. Hopelijk kunnen we onze schermen binnenkort weer inruilen voor een 'zaaltje'. Een verslag van het lustrumcongres is gepubliceerd in *NTM 2020*, p. 461-470.

Praktisch gezien hadden de nodig maatregelen invloed op de werkwijze van het NJCM en op de activiteiten. Zo moesten de medewerkers van het NJCM thuiswerken, al dan niet gecombineerd met zorgtaken, en zich werken op afstand en Zoom, Teams en andere digitale fora eigen maken. Zowel interne als externe bijeenkomsten en overleggen verhuisden van de fysieke naar de digitale sfeer, zittingen werden soms uitgesteld of digitaal afgedaan, sessies over de naleving van mensenrechtenverdragen bij de Verenigde Naties werden tot nader order uitgesteld. Daarbij kwam de uitdaging om het team-gevoel en de verbondenheid levendig te houden, ondanks de fysieke afstand. Tijdens de regelmatige team talks en check-ins, was er daarom niet alleen ruimte voor de inhoudelijke updates en discussies, maar ook de persoonlijke belevingen en het welzijn van collega's. Bij de incidentele digitale borrel viel er ook wat te lachen om elkaars bloopers tijdens een onthullende Kahoot-quiz. Ook voor de werkgroepen was het even schakelen vanwege de maatregelen. Waar leden zich vroeger verheugden op de gezamenlijke vergaderingen van hun werkgroep, waar ze even andere mensen zagen en uit hun dagelijkse routine stapten, waren ze nu ook voor hun vrijwilligerswerk gebonden aan dezelfde stoel en computer. Toch bleven ze trouw aan het NJCM en zetten zich over deze ongemakken heen om zich in te zetten voor de gezamenlijke doelstellingen. Het bestuur, dat met zijn eigen uitdagingen vanwege corona moest omgaan, heeft veel waardering voor de loyaliteit en flexibiliteit van zowel leden en vrijwilligers als medewerkers.

De pandemie en de (nood)maatregelen die sinds maart 2020 worden genomen om verdere verspreiding van het virus te beteugelen, hebben verstreckende gevolgen voor de mensenrechten. Veel fundamentele rechten en hard bevochten vrijheden werden ingeperkt, zeker in de beginmaanden op discutabele juridische basis. Tegelijkertijd stonden we tegenover een nog onbekende 'vijand', wat het lastig maakte om de noodzaak en proportionaliteit van de gemaakte beperkingen te wegen, en zo nodig te veroordelen. De noodtoestand was niet afgekondigd, toch regeerde het Kabinet lang op noodverordeningen. De werkgroepen van het NJCM begonnen al snel de vele op elkaar volgende maatregelen te monitoren, terwijl bij het PILP verzoeken binnenkwamen van zowel voor- als tegenstanders van de maatregelen om hen bij te staan bij kort gedingen over beperkte dan wel verboden demonstraties. In het voorjaar volgden enkele kritische brieven van het NJCM over de juridische grondslag van de maatregelen, er werd bijgedragen aan een Europese vergelijkende onderzoek over de impact van de verschillende maatregelen op het werk van NGO's en burgerlijke vrijheden, en we verdiepten ons (voor het eerst wellicht) op verzoek van bezorgde burgers in een medisch draaiboek om uit te zoeken of mensen van een bepaalde leeftijd dan wel met een bepaalde beperking automatisch zouden worden uitgesloten van opname op de *Intensive Care* tijdens een zogenaamde 'code zwart' (het korte antwoord is: nee). En, we hielden ons eerste *webinar*.

De negatieve impact van de pandemie op de mensenrechten is één (en terecht ook de dominante) kant van het verhaal. Maar er is ook een *silver lining* te bespeuren. Als je je voor de pandemie ergens als NJCM'er voorstelde en uitlegde wat je deed, dan kon je (ook van Tweede Kamerleden en Rijksambtenaren) de reactie verwachten, 'maar in Nederland zijn toch helemaal geen mensenrechtenschendingen?'. Nou, niet wijdverspreid (op databescherming/privacy na) inderdaad, maar er zijn wel degelijk veel groepen bij wie en gebieden waar een en ander (veel) beter moet. In dit onbegrip over mensenrechten in Nederland is verandering gekomen. De pandemie en de beperkende maatregelen raken ons allemaal en op verschillende fronten (fysiek, mentaal, sociaal, financieel, cultureel,...). In zoverre is er een bewustwording gaande rond de betekenis van mensenrechten voor

een ieder van ons, ook in Nederland, die hopelijk langer meegaat dan de nare gevolgen van de pandemie.

Het is soms moeilijk voor te stellen, maar er gebeurde meer in 2020 dan de pandemie. Lees meer over de activiteiten van het NJCM paragraaf 3 en 4 en in de verslagen van de werkgroepen (paragraaf 8) en van de projecten (paragraaf 2.1, 5.2 en 5.3) van dit jaarverslag. Ook op organisatieniveau gingen de reeds ingezette processen verder. Begin 2020 rondde Amrit Consultancy zijn rapport af over een aantal organisatorische vragen van het bestuur en de medewerkers. Dit resulteerde in een aantal adviezen over onder andere personeelszaken en de (project)administratie. Daarnaast vond de vorig jaar aangekondigde consultatie over de organisatie plaats door bureau Verwonderzoek. Na een uitgebreide consultatie onder bestuur, werknemers, stakeholders en vrijwilligers volgde in december het eindrapport ‘Opkomen voor mensenrechten. Visieontwikkeling en organisatieadvies NJCM’. Het rapport belicht een nieuwe missie, visie en strategie voor het NJCM voor de komende jaren.

Het NJCM blijft in de kern wat het is: juristen die zich inzetten voor de bescherming van mensenrechten in Nederland. Hier is en blijft grote behoefte aan. We blijven ons dan ook inzetten voor meer kennis van mensenrechten onder professionals en het bredere publiek om het bewustzijn over mensenrechten in alle lagen van de maatschappij te verankeren. Wat nieuw is, is een grotere ambitie. Het NJCM wil dé juridische waakhond zijn die opkomt voor mensenrechten in Nederland. Dat doen en kunnen we niet alleen. We willen die rol vervullen als *juridische bondgenoot* van andere voorvechters van mensenrechten, zoals activisten, belanghebbenden, andere NGO’s en journalisten. Dat blijven we doen met de beproefde methodes van educatie, lobby en strategisch procederen, het bevorderen van de pro bono-cultuur onder advocaten en het toeziend oog van onze legal observers bij demonstraties. Met de nieuwe strategie gaan we onze effectiviteit bij de inzet van deze instrumenten opschroeven. Er zal daarbij grotere nadruk komen op de impact van onze strategische keuzes en op meer zichtbaarheid van ons werk. Verwonderzoek heeft hiervoor de nodige lijnen uitgezet, die de komende tijd zullen worden eigen gemaakt door medewerkers en vrijwilligers. Daarnaast is het advies om het professionele team te versterken met deskundigen op onder andere communicatie- en fondswerving.

Verwonderzoek adviseert het bestuur in dit rapport verder over een nieuwe organisatiestructuur, salarishuis, pensioenen en funding mogelijkheden. Momenteel vinden gesprekken plaats met mogelijke financiers om de vereiste stappen te kunnen zetten.

2 International Commission of Jurists

Sinds 1976 is het NJCM als ‘nationale sectie’ verbonden aan de International Commission of Jurists (ICJ) in Genève. De ICJ zet zich wereldwijd in voor de versterking van de rechtsstaat, regionale en internationale mensenrechtenstructuren en de naleving van mensenrechten. Het NJCM is voor zijn beleid en strategie onafhankelijk van de ICJ. Wel is er regelmatig samenwerking op Europees- en internationaalrechtelijke thema’s.

In 2020 vonden er twee online overleggen plaats met de Europese secties van de ICJ. Hierin stond centraal hoe de verschillende secties werken aan het beschermen van mensenrechten in relatie tot de COVID-19 pandemie. Hierbij kwam onder meer aan bod de ontwikkeling van apps bij de bestrijding van de pandemie en de mogelijke inbreuken op het recht op privacy en databescherming. Ook de situatie in specifieke landen kwam aan bod, zoals de bedreiging van de rechtsstaat in Hongarije.

2.1 Het JUSTICE-project

Van september 2018 tot en met november 2020 werkte het NJCM mee aan een project van het Brusselse kantoor van de ICJ, het zogenoemde ICJ-EI, met de titel: *Judges Uniting to Stop Terrorism with International, Constitutional and European law* (JUSTICE). Doel van het project was om rechters, openbare aanklagers en gerechtelijke deskundigen in Europa met elkaar te verbinden om terrorisme tegen te gaan met respect voor de mensenrechten. Daarbij lag de focus op het uitwisselen van ervaringen en *lessons learned* met betrekking tot de implementatie van de Europese Anti-

terrorismerichtlijn. Hiertoe zijn in 2019 verschillende rondetafelbijeenkomsten gehouden, die onder meer hebben geleid tot een nuttig netwerk van Europese deskundigen op dit vlak. Er zijn in 2020 in het kader van dit project ook verschillende artikelen verschenen, waaronder van de hand van NJCM's Mohamed Rafik: 'Using Administrative Powers in Order to Combat Terrorism Brings Down the Democratic Constitutional State' (opiniojuris.org, 22 oktober). Een maand later werd het project afgesloten met de publicatie en presentatie van de leidraad waarin de belangrijkste bevindingen van de onderzoeken en rondetafelbijeenkomsten die hebben plaatsgevonden binnen het project zijn samengebracht, met de titel: *Counter-terrorism and human rights in the courts: guidance for judges, prosecutors and lawyers on application of EU Directive 2017/541 on combatting terrorism*. Vanwege coronamaatregelen vond de lancering van de leidraad online plaats. Het webinar dat voor de gelegenheid was georganiseerd was een samenwerking met EP-lid Saskia Bricmont (De Groenen). Als sprekers waren uitgenodigd rechters en advocaten, academici en andere deskundigen, vertegenwoordigers van de Europese Commissie, Eurojust, het EU-Grondrechtenagentschap en leden van het Europese Parlement.

JUSTICE was een samenwerking van de International Commission of Jurists – European Institutions (ICJ-EI), Human Rights in Practice, Magistrats Européens pour la Démocratie et les Libertés, Scuola Superiore Sant'Anna di Pisa in Italië, Juezas y Jueces para la Democracia in Spanje, Neue Richtervereinigung in Duitsland en het NJCM. Het project is grotendeels gefinancierd door de Justice Programme van de Europese Unie.

3 Activiteiten

3.1 Thoolen NJCM-scriptieprijs

Het lustrumcongres was ook een mooie gelegenheid voor de uitreiking van de achtste Thoolen NJCM-scriptieprijs. De tweede plek ging naar een afgestudeerde van de Universiteit Leiden, Wiebke Judith voor haar scriptie *Circumventing the ECHR? Italy's Cooperation with the Libyan Coast Guard under Scrutiny*. De jury was vanuit mensenrechtelijk perspectief zeer te spreken over de grondige aandacht voor het onderwerp, gezien de dramatische situatie van immigranten op de Middellandse Zee. De complexe materie werd helder weergegeven met concrete conclusies. De eerste prijs ging naar een afgestudeerde van de Universiteit Utrecht, Lucia van der Meulen voor haar scriptie *Combating Sexism through Human Rights. Present and potential protection in Europe*. De jury prees haar interdisciplinaire aanpak, waarbij ze haar bevindingen uit de sociale psychologie verbindt aan het mensenrechtelijke kader over subtiele vormen van seksisme op een zeer verhelderende en originele wijze. De recente #MeToo beweging bewees al hoe urgent een goede aanpak van seksisme is. Op het moment van de uitreiking van de scriptieprijs kon nog niemand vermoeden hoeveel de relevantie van seksisme en mensenrechten door de aanstaande pandemie, en de maatregelen in de bestrijding daarvan, zou toenemen. De lockdowns leid(d)en in veel landen onder meer tot hoge pieken in huiselijk geweld door onderliggende frustraties en onzekerheid over de toekomst. Door de verschuiving van veel sociale interacties naar de online omgeving, zoals werk, en onderwijs, stegen ook de cijfers over online seksisme. Dit onderstreept een van de conclusies uit de winnende scriptie, over het belang van regulering van seksisme online. Toch waren er op het gebied van vrouwenrechten ook lichtpuntjes tijdens de pandemie, in ieder geval in Nederland, waar meer waardering wordt getoond voor bepaalde beroep waarin vrouwen domineren, zoals de zorg en het onderwijs. Daarnaast steeg door het thuiswerken de betrokkenheid van mannen bij huishoudelijk werk en de zorg voor kinderen. Het NJCM is de jury van de scriptieprijs, bestaande uit prominente mensenrechtendeskundigen, zeer erkentelijk voor hun tijd en enthousiasme waarmee ze deze competitie helpen verwezenlijken en studenten inspireren om op het mensenrechtenpad door te gaan.

3.2 Brieven en commentaren

In 2020 schreef het NJCM zeven zelfstandige en twee gezamenlijke brieven of commentaren. Daarnaast leverde het NJCM input voor een onderzoek naar coronamaatregelen in Nederland en diende het een Wob-verzoek in. Zie hieronder de volledige lijst:

- *Written submission to the country report on the Kingdom of the Netherlands of the UN Special Rapporteur on Contemporary Forms of Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance* (20 februari)
- Brief aan de vaste Tweede Kamercommissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over mensenrechteneducatie ten behoeve van het Algemeen Overleg over Curriculum.nu, in samenwerking met het Platform Mensenrechteneducatie (21 februari)
- Brief aan de Minister van Justitie en Veiligheid, Tweede Kamer, Raad voor de Rechtspraak, het College van procureurs-generaal van het Openbaar Ministerie en de Nationale Politie over zorgen om corona-maatregelen in de strafrechtspleging (4 mei)
- Input voor de Europese Commissie in het kader van de *EU White Paper on Artificial Intelligence* (14 juni)
- *Joint NGO submission to the co-facilitators of the General Assembly review of resolution 68/268 on the human rights treaty body system* (7 juli)
- Input voor het onderzoek van Liberties en Greenpeace Europe over ontwikkelingen in het kader van de corona-pandemie tussen 12 maart en 1 juli 2020 in Nederland (21 juli)
- Brief aan de betrokken ministers, vaste Kamercommissies en de Evaluatiecommissie Wet veiligheidsregio's over het wetsvoorstel Tijdelijke wet maatregelen COVID 19 (2 september)
- Brief met observaties aan de Evaluatiecommissie voor de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (15 september)
- Input voor de Europese Commissie in het kader van de *EU Social Pillar on Reinforcing Social Europe* (30 november)
- Input voor de consultatie over de *EU Strategy on the Rights of the Child 2021-2024* (7 december)
- Brief aan de Ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, en Justitie en Veiligheid over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad ter voorkoming van de verspreiding van terroristische online-inhoud (8 december)
- Wob-verzoek aan de IND over de feitelijke toegankelijkheid van noodzakelijke zorg (EHRM 13 december 2016, *Paposhvili/België*) (18 december)

3.3 Rapportages

In 2020 stelde het NJCM vier rapportages samen: de gezamenlijke NGO-rapportage over de naleving van het VN Anti-discriminatieverdrag (april), de rapportage voor de jaarlijkse Rule of Law toetsingscyclus gezamenlijk met het Nederlands Helsinki Comité (mei), de rapportage voor de *EU-White Paper on Artificial Intelligence* (juni), de bijdrage voor de *EU Pillar on Social Rights* (december) en de bijdrage aan de *EU Strategy on the Rights of the Child* (december).

3.4 Seminars

In 2020 organiseerde het NJCM drie seminars, een lustrumviering en zijn eerste webinar:

- Tien jaar EU-Grondrechtenhandvest. Al van toegevoegde waarde voor de Nederlandse rechtspraak? (16 januari)
- Kinderrechten & klimaat (6 februari)
- Onder populistisch vuur. Als zelfs de rechtsstaat niet meer vanzelfsprekend is (NJCM-lustrumcongres, 12 maart)
- *Human rights in the Dutch Caribbean: ten years after 10-10-10*, in samenwerking met de University of St. Martin (8 oktober)
- Kindvriendelijke opvang van gevluchte kinderen in Nederland (5 november, webinar)

Het uitgangspunt bij seminars is dat zij openbaar zijn en dat de toegang gratis is opdat iedereen die interesse heeft kan deelnemen. Sprekers dragen traditiegetrouw, en tot grote waardering van het bestuur en de werkgroepen, gratis bij aan de seminars. Advocaten kunnen voor hun deelname aan de seminars opleidingspunten behalen voor hun permanente opleiding. Zij bepalen naar eigen inzicht of de inhoud hun vakbekwaamheid ten goede komt.

3.5 Legal observers

Het NJCM zet sinds 2016 legal observers (juridische waarnemers) in die tijdens demonstraties meekijken naar het optreden van politie en gemeenten. Ook kunnen zij demonstranten en andere aanwezigen advies geven over het recht op betoging en de daarmee samenhangende vrijheid van meningsuiting. Het NJCM koppelt zijn bevindingen over het verloop van demonstraties terug aan de betreffende gemeente en politie opdat zij hun beleid en optreden kunnen verbeteren. Bovendien kan de documentatie van de legal observers later worden gebruikt in klachtprocedures en rechtszaken. In 2020 werd er in Nederland opvallend meer gedemonstreerd dan in voorgaande jaren. Veel demonstraties betroffen voor- en tegenstanders van coronamaatregelen, maar er waren ook betogingen voor klimaatbescherming en antiracisme. Het NJCM was bij twee betogingen aanwezig met legal observers.

De maatregelen ter bestrijding van de pandemie hadden in 2020 hun weerslag op het recht op betoging dat hierdoor meermaals is beperkt. Het NJCM koppelde dit op verschillende manieren en momenten terug aan de autoriteiten. Hoewel beperkingen van het recht op betoging gerechtvaardigd kunnen zijn, is demonstreren geen gunst maar een recht. Gezien het grote belang van dit recht voor het goed functioneren van de democratie en de rechtsstaat hebben autoriteiten een vergaande verplichting om het grondrecht op betoging te faciliteren. Dit gaat (nog) niet altijd even goed. Het NJCM is daarom voornemens om de capaciteit op deze activiteit te vergroten om bij meer demonstraties het verloop te kunnen monitoren.

3.6 Andere activiteiten, onder meer:

- Monitoring coronamaatregelen (maart – juni)
- Persbericht, ‘NJCM onderschrijft aanbevelingen van de VN-rapporteur racisme aan het Koninkrijk’ (9 juli)
- Interview met NJCM-voorzitter Monique Steijns, ‘Racisme in Nederland: 5 vragen over het VN-rapport’, RTL Nieuws (15 juli)
- Persbericht, ‘NJCM-statement voor 44ste sessie Mensenrechtenraad’ (5 augustus)
- Bijdrage aan een webinar over racisme van Universiteit Leiden (18 september)
- Gesprek naar aanleiding van brief d.d. 15 september met de Evaluatiecommissie Wiv 2017 (3 november)
- Algemene Ledenvergadering Liberties (17 december, Zoom)
- Door het hele jaar heen: Nederlandse samenvattingen schrijven van voor de Nederlandse rechtsorde relevante uitspraken van het EHRM voor HUDOC.
- Door het hele jaar heen: bijdragen schrijven over mensenrechten in Nederland voor de nieuwsrubriek van de NJCM-website en voor liberties.eu.
- Observatie van verschillende demonstraties door NJCM’s Legal Observers.

3.7 Website en sociale media

Op 31 december 2020 waren er 5.308 volgers op Twitter-account ‘@NJCM_nl’. Op dezelfde datum in het jaar daarvoor waren dat er 5.149. Het Facebook-account had op 31 december 2020 2.702 volgers (31/12/19: 2.674). De LinkedIn-groep heeft eind 2020 516 leden (31/12/19: 519). Het LinkedIn-‘bedrijfsprofiel’ wordt inmiddels (eind 2020) door 1.681 personen gevolgd (31/12/19: 1.288 volgers). Het persoonlijke LinkedIn-account om berichten te plaatsen in de groep en op het bedrijfsprofiel heeft 2.403 connecties (31/12/19: 2.156 connecties).

Op de accounts van het NJCM worden ontwikkelingen en aandachtspunten in en rondom mensenrechten gemonitord, gesignaleerd en gecommuniceerd. Daarnaast houden we onze leden, volgers en andere geïnteresseerden op de hoogte over het werk en de inspanningen van het NJCM, ook wordt geregeld aandacht besteed aan het werk van partners.

De social media accounts worden ook gebruikt om kennis, kunde en krachten te mobiliseren teneinde een betere interpretatie, toepassing en ontwikkeling van mensenrechten te bewerkstelligen. Onze accounts worden actief gevolgd en gelezen door onder anderen: advocaten, rechters, burgers,

overheidsjuristen, bedrijfsjuristen, rechtenstudenten, wetenschappers, wetgevingsjuristen, beleidsmakers, ministeries, overheidsorganen, vak- en belangenorganisaties, politieke partijen, politici, journalisten, media, vakbladen, en samenwerkende (inter)nationale mensenrechtenorganisaties.

Elfahmi el Bouazati beheert en managet de social media accounts van het NJCM.

4 Samenwerking met derden

4.1 Breed Mensenrechten Overleg

Het Breed Mensenrechten Overleg is opgericht in 1979 naar aanleiding van de eerste regeringsnota over mensenrechten. Een aantal mensenrechtenorganisaties, waaronder het NJCM, besloot toen de mensenrechtenontwikkelingen in het Nederlands buitenlands beleid te gaan volgen en becommentariëren. Sindsdien is dit overleg uitgegroeid tot een vaste gesprekspartner van de Minister en ambtenaren van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. In de laatste jaren kreeg ook de dialoog met de Minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking steeds meer vorm.

Het BMO kwam in 2020 achtmaal bijeen in een reguliere vergadering en driemaal was er ambtelijk overleg met de Directie Multilaterale Instellingen en Mensenrechten (DMM) en de Directie Sociale Ontwikkeling (DSO). In december vond het jaarlijkse gesprek met de Minister van Buitenlandse Zaken plaats. Daarnaast werd een interne strategiebijeenkomst gehouden en werden er twee themasessies georganiseerd over China en ‘value-based framing’ met betrekking tot de communicatie van mensenrechtenwerk.

In 2020 bestond het BMO uit zestien organisaties: Amnesty International; COC Nederland; Cordaid; Defence for Children-ECPAT; Free Press Unlimited; Hivos; Justice and Peace; Arisa; Lawyers for Lawyers; Nederlands Helsinki Comité; Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten; Oxfam Novib; Peace Brigades International; PAX; RNW Media; International Campaign for Tibet. Waarnemers zijn: de Commissie Mensenrechten van de Adviesraad voor Internationale Vraagstukken, het College voor de Rechten van de Mens, Human Rights Watch, het Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten, Partos en de European Center for Not-for-Profit Law.

De aangesloten organisaties adviseren het Ministerie van Buitenlandse Zaken en de Tweede Kamer over mensenrechten in het buitenlands beleid. De waarnemers worden uitgenodigd om deel te nemen aan vergaderingen, maar ondertekenen de gezamenlijke brieven niet mede vanwege hun onafhankelijke positie. Zie voor meer informatie: www.bmoweb.nl.

4.2 Platform Mensenrechteneducatie

Begin 2020 werkte het Platform Mensenrechteneducatie (Platform MRE) mee aan de Theory of Change voor ‘hoe verder met mensenrechteneducatie’ van het College voor de Rechten van de Mens. Na een drietal consultaties werd de theorie in maart succesvol afgerond. Concluderend is het in dit stadium, waarin grondrechten en universele fundamentele rechten (waaronder kinderrechten) wettelijk zijn verankerd in de burgerschapsopdracht aan scholen in het primair en voortgezet onderwijs (20 november aangenomen door de Tweede Kamer), en daar ook aandacht voor is in het proces van Curriculum.nu, zaak om schoolbesturen en schrijvers en uitgevers van schoolboeken te overtuigen van het belang van deze rechten voor hun school en leerlingen. Zo is Stichting Leerplanontwikkeling (SLO) door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap gevraagd om zowel de nieuwe kerndoelen als de eindtermen te ontwikkelen. Willen mensenrechten en kinderrechten prioriteit krijgen in de klas, dan zullen ze hierin een duidelijke plek moeten krijgen, aangezien de Onderwijsinspectie scholen toetst op het behalen van deze doelen. In een brief voorafgaand aan het Algemeen Overleg in de Tweede Kamer over de verdere invulling van Curriculum.nu verzocht het Platform Kamerleden toe te zien op de verankering van fundamentele rechten in de kerndoelen. Het is de bedoeling dat burgerschapsonderwijs in verschillende vakken wordt geïntegreerd. Gezien de rijke ervaring van maatschappelijke organisaties met gastlessen en trainingen (ook van onderwijzers), pleitte het Platform bij de Tweede Kamer voor betrokkenheid van deze organisaties bij de verdere ontwikkeling van het burgerschapsonderwijs en training van onderwijzers.

De volgende organisaties maakten in 2020 deel uit van het PMRE: Amnesty International Nederland, Anne Frank Stichting, Centrum voor Mondiaal Onderwijs (CMO), Defence for Children – ECPAT Nederland, Movies that Matter, UNICEF, Comité 4 en 5 mei en het NJCM. Het College voor de Rechten van de Mens, de Vereniging Openbaar Onderwijs (VOO) en VOS/ABB zijn partner van het Platform.

In 2020 nam Kirsja Oudshoorn na bijna dertien jaar afscheid van Amnesty International, waar zij met veel passie, visie en originaliteit werkte aan mensenrechteneducatie, in Nederland én ver over de landsgrenzen. Bijna even lang en met dezelfde onvermoeibare bevologenheid trok ze de kar van het platform MRE (ze was de ongekroonde voorzitter van dit platte netwerk) en liet geen lobbykansen onbenut in de afgelopen tien+ jaar. Als oud-docent gaf ze het platform MRE des te meer recht van spreken over mensenrechten op scholen. Met het Platform is het NJCM haar zeer erkentelijk voor de lange samenwerking.

4.3 Rapportages

Bij het samenstellen van (schaduw)rapportages over de naleving van mensenrechtenverdragen in en door Nederland werkt het NJCM samen met andere organisaties en deskundigen die actief zijn op een bepaald thema. Dit versterkt niet alleen de inhoud, maar ook de impact doordat een rapportage breed gedragen wordt. Vanuit de VN is er steeds veel waardering voor deze wijze van rapporteren.

In 2020 stelde het NJCM één gezamenlijke rapportage samen voor de Verenigde Naties. De gezamenlijke NGO-rapportage over de naleving van het VN Anti-discriminatieverdrag werd in april ingediend bij het secretariaat van het Mensenrechtencomité van de Verenigde Naties. De rapportage werd samengesteld door een schrijfteam van het NJCM met input uit verschillende werkgroepen en andere NGO's en collectieven. Vanwege de pandemie werd de Nederlandse sessie bij het Comité in Genève uitgesteld en heeft deze tot op heden (nog) niet plaatsgevonden.

In het derde kwartaal van 2020 werden de eerste voorbereidingen getroffen voor het opstellen van een List of Issues Prior to Reporting (LoIPR) over de naleving van het VN-Antifolterverdrag. Met deze lijst kan het maatschappelijk middenveld kenbaar maken welke onderwerpen er volgens hen zouden moeten worden behandeld in het rapportageproces.

Daarnaast rapporteerde het NJCM met het Nederlands Helsinki Comité aan de Europese Unie. In 2020 werd de Rule of Law toetsingscyclus ingesteld door de Europese Commissie. In deze toetsingscyclus kijkt de Commissie naar de ontwikkelingen op het gebied van de rechtsstaat in de lidstaten. Thema's die centraal staan zijn de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, de inspanning ter bestrijding van corruptie, de persvrijheid en 'checks and balances'. Het NJCM en het Nederlands Helsinki Comité informeerden de Commissie over de ontwikkelingen op het gebied van de rechtsstaat in Nederland.

4.4 Civil Liberties Union for Europe (Liberties)

In 2020 werkte het NJCM mee aan gezamenlijke input vanuit Liberties voor de eerste toetsingscyclus van het *Rule of Law*-report, een initiatief van de Europese Commissie om preventief te bekijken hoe het gesteld is met ontwikkelingen op het gebied van de rechtsstaat in de Europese lidstaten. Liberties bundelde de bijdragen van de deelnemende partnerorganisaties en schreef een overkoepelende samenvatting. Naar aanleiding van dit gezamenlijke rapport is Liberties met een aantal partnerorganisaties, waaronder het NJCM, uitgenodigd voor een gesprek met de Europese Commissie in het kader van het Rule of Law report.

Verder namen medewerkers en vrijwilligers van het NJCM deel aan een communicatietraining van en door Liberties over *Capacity building on strategic communications and value-based framing*. Naar aanleiding van deze training zetten Liberties een uitgebreider communicatieproject op om partnerorganisaties expertise bij te brengen over deze manier van communicatie gericht op een eigen campagne. Het NJCM neemt ook deel aan dit project. Met hulp van Liberties zet het NJCM een ledenwervingscampagne op die gestoeld is op 'value-based framing and strategic communications'. De campagne zal in 2021 worden uitgevoerd.

De Algemene Ledenvergadering van Liberties, die normaliter in september plaatsvindt in Berlijn, was in verband met COVID-19 uitgesteld naar 17 december. De leden kwamen bovendien

digitaal bijeen. Uit de leden werden drie nieuwe bestuursleden gekozen, uit Hongarije, Kroatië en Roemenië (vice-voorzitter). Daarnaast werd uit drie nominaties een nieuwe partnerorganisatie gekozen, de Slovaakse VIA IURIS.

De kerndoelstelling van Liberties is om burgerlijke vrijheden in de EU te bevorderen voor iedereen. Dat begint met informeren, van het brede publiek tot de beslissingnemers, en dat is dan ook een van de belangrijkste taken die Liberties zich heeft gesteld. De organisatie ontstond uit het European Liberties Platform, waarin partnerorganisaties informatie over de ontwikkelingen op het gebied van mensenrechten en de rechtsstaat in hun eigen land met elkaar deelden. Dat doen zij nog steeds middels korte nieuwsberichten, die in meerdere Europese talen worden gepubliceerd op liberties.eu. Sinds de oprichting van Liberties verschijnen er ook steeds meer artikelen naar aanleiding van hun eigen monitoring van relevante politieke en juridische ontwikkelingen binnen de verschillende EU-instituties. Serieuze artikelen wisselt de organisatie af met video's en quizjes om ook het bredere publiek te informeren en te interesseren voor fundamentele vrijheden en rechten in de EU. Daarnaast voert Liberties digitale campagnes en doet aan social mobilizing waar dat opportuun lijkt om (sociale) verandering teweeg te brengen.

Het NJCM was een van de founding members van het European Liberties Platform (ELP), dat in 2014 tot stand kwam en waar de Civil Liberties Union for Europe uit is ontstaan (eind 2016). Lees hierover meer op liberties.eu.

4.5 Sustainalytics

De Schoemaker-Sustainalytics Business & Human Rights Student Competition werd in 2013 ingesteld ter herinnering aan NJCM's vicevoorzitter Daan Schoemaker, die in 2012 plotseling overleed. De editie van 2020 is uitgesteld vanwege de gevolgen van coronamaatregelen.

Deze tweemaaljaarlijkse essaycompetitie is een samenwerking tussen het NJCM en Sustainalytics, zijn laatste werkgever. De winnaar mag stage lopen bij Sustainalytics om daar, onder andere, het onderwerp van zijn of haar essay verder uit te werken tot een artikel. Het achterliggende idee is om studenten te enthousiasmeren zich te verdiepen in maatschappelijk verantwoord ondernemen. Er zijn tot nu toe drie edities van de competitie geweest. Een overzicht van de winnaars staat op de website van het NJCM.

4.6 Commissie Meijers

Het NJCM is één van de oprichters van de Commissie Meijers. Prof. mr. Hemme Battjes is commissielid namens het NJCM. De Commissie Meijers is een onafhankelijke denktank van rechtswetenschappers op het gebied van Europees migratie- en strafrecht. De nadruk ligt op mensenrechten, non-discriminatie en centrale waarden van de rechtsstaat. De Commissie brengt, gevraagd en ongevraagd, commentaren en adviezen uit. Deze betreffen Europese voorstellen aan het Nederlandse parlement, het Europees Parlement, de nationale parlementen van andere lidstaten, de leden van de Nederlandse regering en aan beleidsmakers van de Europese instellingen. De commissie en het NJCM wisselen met enige regelmaat informatie (over activiteiten) uit.

5 Het NJCM

5.1 Organisatie NJCM

De organisatie NJCM bestaat uit een vereniging, die activiteiten ontplooit en twee stichtingen: de Stichting NJCM-Boekerij (die onder andere het NTM uitgeeft) en de Stichting Vrienden van het NJCM (voor donaties). De vereniging heeft twee langlopende projecten: het Public Interest Litigation Project voor strategisch procederen (PILP-NJCM, sinds 2015) en het project Pro Bono Connect dat NGO's met juridische vragen koppelt aan advocaten die hen gratis juridisch advies verlenen (sinds 2016). Beide projecten worden onafhankelijk extern gefinancierd. In de periode september 2018 – november 2020 draaide er een derde project: JUSTICE. Dit project is een samenwerking onder leiding

van de ICJ-EI en wordt daarom besproken in paragraaf 2. Dit project wordt grotendeels gefinancierd door de Europese Commissie.

Hoewel de vereniging in de afgelopen jaren meer medewerkers in dienst heeft genomen in verband met de genoemde projecten, leunt het NJCM nog sterk op de inbreng en inzet van zijn actieve leden: vrijwilligers die hun kennis, tijd en enthousiasme inzetten binnen het bestuur, de werkgroepen, op dossiers van het PILP-NJCM of voor specifieke acties. Het NJCM heeft sinds lange tijd een professioneel secretariaat met een administratief medewerker en een uitvoerend directeur (UD). In september 2019 werd daar tijdelijk een parttime medewerker events bij aangenomen om de werkgroepen en de UD te ondersteunen bij het ontplooiën van verschillende activiteiten. Deze functie is begin 2020 omgezet in de functie uitvoerend secretaris van de vereniging. Ook het PILP-NJCM en Pro Bono Connect worden door betaalde krachten geleid en ondersteund. Het team van Pro Bono Connect werd in 2020 uitgebreid. Daarover meer in paragraaf 5.3. Voor het JUSTICE-project is een overeenkomst van opdracht aangegaan met een deskundige uit het actieve netwerk van de vereniging. Deze overeenkomst eindigde met het project.

Vereniging NJCM

Het hoogste orgaan van de Vereniging NJCM is de Algemene Ledenvergadering (ALV). Deze komt doorgaans eenmaal per jaar bij elkaar en stelt het beleid van het NJCM vast. Het bestuur van het NJCM doet voorstellen voor beleid. Het College van Aanbeveling (CvA) wordt naar zijn advies en inzicht gevraagd wanneer het bestuur daar behoefte aan heeft.

De werkgroepen zijn de motor van de Vereniging. Zij volgen de ontwikkelingen in de mensenrechten op hun rechtsgebied en in het nationaal en buitenlands mensenrechtenbeleid, waarop zij activiteiten initiëren. Om de wetenschappelijke en juridische kwaliteit van hun werk te helpen borgen, werken zij sinds 2018 samen met prominente mensenrechtendeskundigen. Deze zogenoemde ‘gecommitteerden’ attenderen de werkgroepen op nieuwe ontwikkelingen en vraagstukken op hun (rechts)gebied en denken inhoudelijk mee, zoals het proeflezen van brieven en commentaren. De werkgroepen bepalen zelf welke onderwerpen zij oppakken en op welke manier ze dat doen.

Algemene Ledenvergadering

Het NJCM had op 1 januari 2020: 1.048 leden en op 1 januari 2021: 1.044 leden. In 2020 zijn er 95 nieuwe leden bijgekomen en hebben 99 leden hun lidmaatschap opgezegd. Bij activiteiten die het NJCM organiseert en via de projecten worden actief nieuwe leden geworven. Daarnaast worden op verzoek van de werkgroepen vacatures voor actieve leden verspreid via de website en *social media*. De Algemene Ledenvergadering (ALV) vond plaats op 24 september 2020. De vergadering was uitgesteld naar aanleiding van de destijds geldende corona-maatregelen, zodat de leden fysiek bij elkaar konden komen. De notulen van de ALV zijn na te lezen in *NTM/NJCM-Bull.* 2020, p. 567-598.

Bestuur

In de verslagperiode was het bestuur als volgt samengesteld:

- mr. J.M. (Monique) Steijns - voorzitter
- dhr. A. (Akbal) Mohamed - penningmeester
- mr. dr. D.S. (Daphina) Misiedjan - bestuurslid
- mr. H.J.E. (Herman) Veerbeek - bestuurslid (tot eind september)

Herman Veerbeek was sinds 2008 lid van het bestuur van de Vereniging NJCM. Van 2009 tot en met 2018 vervulde hij de rol van penningmeester, waarna hij vice-voorzitter werd tot hij in september 2019 afscheid nam van het bestuur. Herman – in het dagelijks leven bedrijfsadvocaat - was een actieve, betrokken bestuurslid, die zich als penningmeester niet beperkte tot de ‘cijfertjes’. Zo stond hij in 2014 aan de wieg van het Public Interest Litigation Project en een jaar later aan die van Pro Bono Connect. Sindsdien is hij nauw betrokken bij de ontwikkeling van beide projecten, waar hij nog altijd actief is als adviseur.

Werkgroepen en gecommitteerden

Het NJCM had in 2020 de volgende acht werkgroepen en gecommitteerden:

- Europees recht: Rick Lawson, hoogleraar Europees recht, Universiteit Leiden;

- Internationaal Strafrecht: Marieke de Hoon, universitair docent Internationaal recht, Vrije Universiteit;
- Jeugdrecht en Gezondheidsrecht: Wilma Duijst, forensisch arts en Rechter-plaatsvervanger in Arnhem;
- Mensenrechten en Bedrijfsleven (MEB): Jan Eijsbouts, bijzonder hoogleraar Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, Maastricht University;
- Staats- en bestuursrecht: Michiel van Emmerik, universitair hoofddocent Staats- en Bestuursrecht, Universiteit Leiden;
- Strafrecht: Stijn Franken, advocaat en hoogleraar straf(proces)recht, Universiteit Utrecht;
- Verdragsrapportages: Marjolein van den Brink, Universitair docent aan het Netherlands Institute of Human Rights (SIM), Universiteit Utrecht;
- Vreemdelingenrecht: Ashley Terlouw, hoogleraar Rechtssociologie, Radboud Universiteit.

De werkgroep Duurzaam Ondernemen en Mensenrechten (DOEM) besloot in 2020 tot een naamsverandering en heeft voortaan Mensenrechten en Bedrijfsleven. De nieuwe naam sluit beter aan bij de focus van de werkgroep op naleving van mensenrechten door bedrijven en de internationale gebezigde benaming ‘Business and Human Rights’.

Medewerkers, in alfabetische volgorde:

- R. (Rosa) Beets LL.M, jurist bij PILP-NJCM
- mr. M.B. (Merel) Hendrickx LL.M, medewerker en advocaat in dienstbetrekking bij PILP-NJCM
- N. (Naomi) Hoefsmit, interim projectcoördinator Pro Bono Connect (tot april)
- mr. D. (Daun) Hwang, projectmedewerker bij PILP-NJCM (tot maart)
- Z. (Zinaida) Kantarević LL.B, Juridisch secretaris bij PILP-NJCM (tot oktober)
- mr. J. (Jelle) Klaas, litigation director en advocaat in dienstbetrekking bij PILP-NJCM
- mr. F. (Franka) Olujić, uitvoerend directeur NJCM
- H. (Hope) Rikkelman LL.M, projectcoördinator Pro Bono Connect
- K. (Kiki) Udding LL.M, uitvoerend secretaris NJCM
- L. (Lois) Vaars LL.M, projectcoördinator Pro Bono Connect
- Mr. K.J. (Klaas Jan) Smit, Head Pro Bono Connect
- C.H.M. (Toos) Verhaar, administratief medewerker NJCM

Zowel op het kantoor in Leiden als in Amsterdam bij de projecten is er steeds ruimte voor een stagiair om drie of vier maanden mee te lopen en werkervaring op te doen.

Jubilea

In 2020 was Merel Hendrickx vijf jaar in dienst bij het NJCM. Merel was de eerste projectmedewerker bij het Public Interest Litigation Project naast, toentertijd, coördinator Jelle Klaas. In 2019 werd Merel de eerste advocaat-stagiair bij het NJCM, een unicum in het bestaan van de vereniging. Inmiddels heeft zij het eerste jaar van haar opleiding naar tevredenheid van de Amsterdamse Orde van Advocaten afgerond.

College van Aanbeveling

Hoewel het College van Aanbeveling niet officieel bijeenkwam in de verslagperiode, vroeg het bestuur sporadisch advies aan sommige leden. Het College van Aanbeveling was in 2020 als volgt samengesteld, waarbij de heer Dirk Steen nieuw is in deze groep:

- mr. dr. Q.A.M. (Quirine) Eijkman
- mr. F. (Folkert) Jensma
- drs. D. (Dirk) Steen

5.2 Public Interest Litigation Project (PILP)

Het Public Interest Litigation Project (PILP-NJCM) is begonnen in 2014 als een verkenning. Sinds de eerste twee pilots wordt het gezien als afdeling van het NJCM, die zich richt op strategisch

procederen. Het heeft eigen financiers met een aparte financiële administratie, en een eigen organisatorische structuur. De afdeling geeft advies over strategisch procederen en coördineert zaken in het publiek belang, waarin de Vereniging NJCM soms optreedt als mede-eiser. Sommige zaken worden behartigd door de twee advocaten in dienstbetrekking. Dit gebeurt meestal in co-counsel met andere advocaten. Bij alle procedures zijn NJCM-vrijwilligers, academici, NGO's en advocaten betrokken. De advocaten komen meestal van de grotere kantoren die zijn betrokken bij Pro Bono Connect (zie paragraaf 5.3). Ook wordt op bepaalde rechtsgebieden samengewerkt met advocaten van kleinere, gespecialiseerde kantoren.

2020 was een belangrijk jaar voor het PILP-NJCM. Zo werden de tot nu toe grootste nationale en internationale overwinningen behaald: de *SyRI-zaak*, het risicoprofileringsstelsel gericht op fraude dat door deze rechtszaak werd gestopt, en de *Staatloosheidszaak*, waarbij het VN-Mensenrechtencomité (naar eigen zeggen) een baanbrekende uitspraak deed en Nederland scherp aansprak op het gebrekkige beleid voor staatloze kinderen.

Daarnaast werden in 2020 twee grote nieuwe rechtszaken gelanceerd: de zaak tegen etnisch profileren aan de grens (met Amnesty International, Radar, Controle Alt Delete en twee burgers) en de zaak tegen het afsluiten van kinderen van water (met Defence For Children). Beide zaken worden behartigd door teams van advocaten van PILP-NJCM samen met pro bono advocaten via Pro Bono Connect.

Governance

Vanuit het bestuur is voorzitter Monique Steijns verantwoordelijk voor het PILP-NJCM.

Personeelszaken en PILP-zaken die het NJCM als geheel aangaan worden afgestemd met uitvoerend directeur Franka Olujic.

Adviesraad

De Adviesraad wordt geraadpleegd bij afwegingen omtrent het starten van nieuwe rechtszaken. In 2020 was de Adviesraad als volgt samengesteld:

- prof. Barbara Oomen, University College Roosevelt (Universiteit Utrecht)
- mr. dr. Marloes van Noorloos, Tilburg Law School
- mr. Mohamed Rafik, strafrechtadvocaat
- prof. mr. Tom Barkhuysen, Universiteit Leiden, Stibbe
- prof. dr. Alex Brenninkmeijer, Universiteit Utrecht
- dr. Jeff Handmaker, Institute of Social Studies (ISS, Erasmus Universiteit Rotterdam)
- mr. Folkert Jensma, *NRC Handelsblad*
- mr. dr. Eva Rieter, Radboud Universiteit Nijmegen
- mr. Herman Veerbeek, tot eind september 2020 bestuurslid NJCM

5.3 Pro Bono Connect

Met de oprichting van Pro Bono Connect in 2016 heeft het NJCM er zorg voor gedragen dat maatschappelijke organisaties betere toegang hebben tot kwalitatieve juridische bijstand en dat de pro bono-cultuur onder Nederlandse juristen wordt aangemoedigd en bevorderd.

Per januari is Klaas Jan Smit tijdelijk aangesteld als Head Pro Bono Connect met de opdracht om een nieuw team neer te zetten bestaande uit twee trekkers, en het project toekomstbestendig te maken. In het voorjaar werd het team vormgegeven met de aanstelling van Hope Rikkelman en Loïs Vaars als projectcoördinatoren, waarna het snel opwaarts ging met het project.

De inzet van het nieuwe team vertaalde zich in 2020 in 140 ontvangen verzoeken, waarvan er 78 succesvol aan een van de deelnemende advocatenkantoren zijn gekoppeld. We zien hiermee een stijgende lijn ten opzichte van vorige jaren. Van de 140 binnengekomen verzoeken zijn er 42 niet bemiddeld. Deze verzoeken zijn voor het overgrote deel geweigerd met de reden dat ofwel het verzoek ofwel de verzoekende organisatie buiten de reikwijdte van Pro Bono Connect viel. Een andere reden dat verzoeken niet bemiddeld zijn, is dat een aantal maatschappelijke organisaties niet meer reageerde na het indienen van het verzoek of elders bijstand vond. Tot slot ontving Pro Bono Connect een aantal persoonlijke verzoeken van individuen. Deze vallen ook buiten de reikwijdte van het project

en worden tegenwoordig doorverwezen naar het Free Legal Advice Centre van de Amsterdam Law Hub.

Naast het bemiddelen van verzoeken, is in 2020 een aantal activiteiten georganiseerd ter aanmoediging en bevordering van de pro bono-cultuur, zowel binnen de advocatuur als in bredere zin. In maart is er een seminar over arbeidsrecht georganiseerd voor maatschappelijke organisaties in samenwerking met advocatenkantoor Stibbe. In augustus spraken de projectcoördinatoren (online) met de deelnemende advocatenkantoren over de interne structuur van hun pro bono-beleid. Deze koffieafspraken met de kantoren vinden elk jaar plaats. Het is een moment waarop wordt teruggekeken op het afgelopen jaar, verwachtingen worden uitgesproken en wordt vooruitgeblikt.

Tijdens de jaarlijkse European Pro Bono Week in november organiseerde Pro Bono Connect een vijftal webinars in samenwerking met De Brauw Blackstone Westbroek, Stibbe, NautaDutilh, Linklaters en Dentons. Deze webinars vonden plaats op 25 november ter gelegenheid van de Amsterdam Pro Bono Day en de European Pro Bono Week. De focus ervan lag op het promoten van de pro bono-cultuur, de rol van maatschappelijke organisaties bij het aankaarten van mensenrechtenkwesies en de noodzaak van pro bono-werk ter verbetering van toegang tot het recht.

De adviesraad kwam dit jaar bijeen in juni. Met de adviesraadleden is onder meer gesproken over de nieuwe samenstelling van het team, de activiteiten en speerpunten van Pro Bono Connect in 2020, het professionaliseren van de organisatie en het vergroten van de naamsbekendheid onder maatschappelijke organisaties.

De rondetafelbijeenkomst van dit jaar is in verband met COVID-19 niet doorgegaan. In plaats daarvan is een uitgebreide presentatie gegeven aan de aangesloten advocatenkantoren over de werkzaamheden van Pro Bono Connect in 2020, inclusief de statistieken met betrekking tot de ingediende verzoeken.

Projectraad

- Monique Steijns, voorzitter NJCM
- Herman Veerbeek, tot eind september 2020 bestuurslid NJCM

Adviesraad

NGO-vertegenwoordigers

- R.C.E. (Ruth) Kronenburg BBA, Free Press Unlimited
- Mr. E.E. (Eef) Verkade, Greenpeace International
- Mr. J.I. (Jana) van der Pennen, Stichting War Child

Vertegenwoordigers van deelnemende kantoren

- mr. Drs. F.P. (Freeke) Heijne, Houthoff
- mr. E.C. (Lisa) van der Maden, Stibbe
- mr. W.H.Z. (Wilmy) Westerhof, CMS
- mr. M.V.E.E. (Machteld) de Monchy, De Brauw Blackstone Westbroek

Onafhankelijke leden

- dr. B. (Brienne) McGonigle Leyh, Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten (SIM)
- drs. T.J.M. (Dirk) Steen, Steen Consultancy

Deelnemende kantoren

AKD*, Baker McKenzie*, Clifford Chance*, CMS Derks Star Busmann*, De Brauw Blackstone Westbroek*, DLA Piper*, Dentons Boekel, Houthoff*, HVG Law*, Linklaters*, Loyens & Loeff*, NautaDutilh*, Simmons & Simmons*, Stibbe*, Van Benthem & Keulen en BarentsKrans

*Dit zijn de dertien Founding Members van Pro Bono Connect.

6 Stichting NJCM-Boekerij

De Stichting NJCM-Boekerij geeft het Nederlands Tijdschrift voor de Mensenrechten (NTM) uit. Ook worden boeken op het gebied van de mensenrechten uitgegeven.

NTM-jaargang 45 (2020) heeft een omvang van 601 pagina's. Het tijdschrift is een kwartaalblad dat onder andere wordt verspreid onder NJCM-leden en abonnees, zoals ministeries, advocatenkantoren universitaire bibliotheken en de Koninklijke Bibliotheek. Leden hebben met een eigen inlog op njcm.nl ook digitaal toegang tot het NTM. Dit betreft voornamelijk alle nummers sinds 2001. Papieren exemplaren zijn bovendien los verkrijgbaar via het secretariaat. Verder is het NTM digitaal beschikbaar via de Navigator van Wolters Kluwer.

Van de aan de Boekerij verschuldigde vergoedingen voor het overnemen van artikelen uit het NTM wordt door het NJCM de helft overgemaakt aan het VN-Fonds voor slachtoffers van foltering te Genève. Dit gebeurde ook voor 2020 (circa € 3.180,-).

De Stichting NJCM-Boekerij telde begin 2020 122 abonnees. Er waren dat jaar 8 opzeggingen en 2 aanmeldingen, waardoor de teller begin 2021 op 116 abonnees stond.

Bestuursleden in 2020 waren: mr. M.K. (Miëlle) Bulterman (voorzitter), A. (Akbal) Mohamed (penningmeester), mr. dr. N.R. Koffeman (secretaris), mr. dr. Q.A.M. (Quirine) Eijkman en mr. dr. J. (Jasper) Krommendijk (allebei algemeen bestuurslid).

7 Stichting Vrienden NJCM

De Stichting Vrienden van het NJCM heeft in 2020 € 1.925,- ontvangen van donateurs (2019: € 2.962,-). De stichting maakte de jaarlijkse bijdrage van €900 over aan de Vereniging NJCM.

Het aantal donateurs is in 2020 licht gedaald tot 26 (2019: 28). Het bestuur is de donateurs zeer erkentelijk voor de financiële bijdrage die de activiteiten van het NJCM helpen realiseren. Ook het komende bestuursjaar hoopt het Stichtingsbestuur dat leden en niet-leden bereid zullen zijn om gelden te doneren om de activiteiten van de Vereniging en Stichting te ondersteunen.

Het bestuur brengt in dit verband graag de fiscale mogelijkheid van een periodieke gift onder de aandacht. Deze periodieke gift loopt minimaal vijf jaar en is volledig, zonder drempel, aftrekbaar voor de inkomstenbelasting. Mochten er donateurs zijn die interesse hebben in een periodieke gift dan kunnen zij contact opnemen met het secretariaat van het NJCM of de penningmeester van de Stichting Vrienden.

Bestuursleden in 2020 waren: mr. O.P.G. (Otto) Vos (voorzitter), mr. Th.J. (Dick) Blommestijn RA (penningmeester), mr. drs. S. (Simon) Minks (bestuurslid) en dhr. D.Tj. (Douwe) Sikkema (secretaris).

8 Verslagen werkgroepen

Werkgroep Europees recht

In 2020 heeft de werkgroep Europees recht bijgedragen aan diverse consultaties van de EU en daarnaast in januari een seminar georganiseerd.

Het seminar betrof het 10-jarig bestaan van het Handvest van de Grondrechten van de EU en de betekenis daarvan voor de burger en de Nederlandse rechtspraak. John Morijn, lid van het College voor de Rechten van de Mens en universitair docent Europese mensenrechten, sprak over de grote aandacht voor het toepassingsbereik van het Handvest ten opzichte van de inhoudelijke bepalingen. Paul van Sasse van Ysselst, coördinator bij het cluster grondrechten van het Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties, ging in op de betekenis van het Handvest voor de constitutionele toets. Door Else Weijsenfeld werd de betekenis van het Handvest voor haar dagelijkse praktijk als advocaat, gespecialiseerd in kinderrechten, besproken. Aniel Pahladsingh, EU-jurist bij de Raad van State, eindigde de avond met een terugblik op de rechtspraak over de toepassing van het Handvest.

In mei heeft een aantal werkgroepleden, samen met het Nederlands Helsinki Comité, gereageerd op een vragenlijst van de Europese Commissie over de rechtsstaat in de Europese Unie.

Daarbij hebben ze zich gericht op de stand van zaken in Nederland. Dit ter voorbereiding van een verslag over de rechtsstaat. Tijdens een bijeenkomst van de Europese Commissie met de Civil Liberties Union for Europe in juli lichtte het NJCM zijn bijdrage nader toe.

Ook heeft de werkgroep een bijdrage geleverd aan de consultatie van de Europese Commissie over kunstmatige intelligentie. De vragenlijst, die onderdeel was van de consultatie, verwees naar een *White paper* van de Commissie met betrekking tot dit onderwerp. Het NJCM heeft zich in zijn bijdrage gericht op mogelijke inbreuken op mensenrechten, die ontstaan met het gebruik van kunstmatige intelligentie.

In december zijn enkele werkgroepleden betrokken geweest bij de consultaties van respectievelijk de EU Pillar of Social Rights en de EU Strategy on the Rights of the Child. De EU Pillar of Social Rights is een initiatief van de Europese Commissie en bevat twintig principes, die gericht zijn op het bevorderen van gelijke kansen in toegang tot de arbeidsmarkt, eerlijke arbeidsvoorwaarden en sociale bescherming en inclusie. De EU ontwikkelt daarvoor een actieplan en daarvoor werden lidstaten, organisaties en individuen gevraagd om ideeën te delen. De consultatie met betrekking tot de EU Strategy on the Rights of the Child had betrekking op een nieuw beleidskader van de Europese Commissie voor het beschermen en bevorderen van de rechten van het kind.

Ook was de werkgroep afgelopen jaar weer verantwoordelijk voor de Nederlandse nieuwsartikelen op de website Liberties.eu. Op deze site zijn ontwikkelingen op het gebied van de fundamentele rechten en vrijheden in de Europese Unie en de lidstaten te volgen.

Werkgroep Internationaal Strafrecht

Het jaar 2020 werd gekenmerkt door veranderingen voor de werkgroep Internationaal Strafrecht, zowel qua onderwerpen als organisatorisch. De werkgroep werkte in 2019 aan een tweetal grote onderwerpen die in dat jaar zijn afgerond dan wel losgelaten. Het jaar 2020 stond hierdoor in het teken van het agenderen van nieuwe onderwerpen. Daarbij besloot de werkgroep meer oog te hebben voor ontwikkelingen van het strafrecht op Europees niveau, zowel in de EU als de Raad van Europa.

Wat betreft het behandelen van de onderwerpen, valt de werkwijze van de werkgroep uiteen in twee onderdelen, namelijk: 1) het monitoren van nieuwe ontwikkelingen en vraagstukken binnen het internationaal strafrecht, en 2) het verder uitwerken van de gekozen onderwerpen. Binnen de gekozen onderwerpen maakt de werkgroep onderscheid tussen onderwerpen die specifiek worden gemonitord en waaraan de leden actief werken (het Europees Aanhoudingsbevel (EAB) en de bombardementen van Hawija) en onderwerpen die vallen onder de bredere monitoring (de MH17-rechtzaken en de ontwikkelingen in Syrië met betrekking tot het internationaal strafrecht).

Bij de eerste groep onderwerpen kijkt de werkgroep naar concrete situaties en vraagstukken die er spelen, en naar eventuele raakvlakken met andere rechtsgebieden. Het probleem bij het EAB bijvoorbeeld is niet alleen dat het kan worden misbruikt om overleveringen voor kleine overtredingen te bewerkstelligen, maar brengt ook andere, grotere mensenrechtenvraagstukken met zich mee, zoals het verbod op onmenselijke en vernederende behandeling. Daarnaast komt bij het onderwerp van het EAB ook de spanningen tussen Polen, Hongarije en de EU naar voren, die niet alleen druk zet op het EAB-systeem, maar ook op het Europees beleid op het gebied van *Justice and Home Affairs*.

Bij het onderzoek naar de bombardementen van Hawija behandelt de werkgroep het internationaal strafrecht niet in een vacuüm, maar wordt de link gelegd met het humanitair oorlogsrecht en overheidsaansprakelijkheid. Met een dergelijk insteek zoekt de werkgroep Internationaal Strafrecht aansluiting bij de expertise van andere werkgroepen.

Bij het tweede type onderwerpen, die de werkgroep monitort, wordt uitgekeken naar casussen die zich lenen voor een meer specifiek onderzoek en monitoring. Hier lenen onderwerpen als het MH-17 en de burgeroorlog in Syrië zich voor. Aansluitingspunten zijn de aanklacht van Nederland tegen de Syrische staat wegens schendingen van het folterverdrag, en de zaak van Nederland tegen Rusland bij het EHRM inzake MH-17.

Voor 2021 is het van belang voor de werkgroep deze onderwerpen verder uit te werken en de richting van de werkgroep te consolideren. De werkgroep monitort nog steeds uitspraken van nationale en internationale rechtbanken en hoven/tribunalen, en doorspint Kamerstukken op het gebied van het internationaal strafrecht. In 2020 werkte de werkgroep mee aan NJCM-brede monitoring van coronamaatregelen.

Op organisatorisch vlak hebben zich twee veranderingen voorgedaan. Selen Helmer nam in

april afscheid als voorzitter. Ze is opgevolgd door Abdullahi Abdulrahman Abdalla. Daarnaast hebben eind 2020 de eerste gesprekken plaatsgevonden met werkgroep Strafrecht om meer samen te werken in aanloop naar een mogelijke fusie. De eerste plannen zijn hiervoor uiteengezet en zullen in het eerste gedeelte van 2021 worden uitgewerkt.

Werkgroep Jeugd- en Gezondheidsrecht

De werkgroep Jeugd- en Gezondheidsrecht kent een structuur waarin ongeveer drie keer per jaar met alle leden wordt vergaderd, terwijl subgroepen in de tussentijd hun onderwerp uitwerken en presenteren in de algemene vergaderingen. Leden van de werkgroep kunnen zelf onderwerpen en ideeën inbrengen, waarna de werkgroep bespreekt of en zo ja, hoe en met wie het onderwerp kan worden uitgewerkt. Het afgelopen jaar vonden de meeste bijeenkomsten digitaal plaats. Drie grote thema's domineerden het jaar 2020: het drieluik internationale adoptie, het klimaatseminar en het seminar over gevluchte kinderen.

Het organiseren van drie bijeenkomsten over internationale adoptie in een tijd waarin alles digitaal moet vraagt om een zorgvuldige voorbereiding. De eerste twee bijeenkomsten die in voorbereiding zijn, zijn gericht op het in kaart brengen van de problemen die geadopteerden (hebben) ervaren tijdens of na de adoptieprocedure in de meest brede zin. Voor deze bijeenkomsten zullen experts worden uitgenodigd, zowel pleitbezorgers van interlandelijke adoptie als critici. De derde bijeenkomst is bedoeld om de opgehaalde informatie te delen met een breder publiek, en zodoende een bijdrage te leveren aan bewustwording en het scheppen van draagvlak om problemen op te lossen. In de werkgroep is er uitgebreid gediscussieerd over de breedte van de opzet. Het komende jaar zal de realisatie van de plannen plaatsvinden.

Het al langer in de pijplijn zittende onderzoek naar afstammingsgegevens van geadopteerden komt niet goed van de grond doordat geen financiering kan worden gevonden. Besloten is om dit onderzoek voorlopig te laten rusten en de aandacht te richten op het organiseren van het drieluik.

Het tweede onderwerp, dat in 2019 al is voorbereid, is het klimaatseminar. Dit seminar vond plaats op 6 februari, net voor de uitbraak van COVID-19, live aan de Campus Den Haag van de Universiteit Leiden. Margarethe Wewerinke Singh gaf een algemene inleiding op het thema, waarna Werner Schouten vanuit de Jonge Klimaatbeweging besprak wat er vanuit hun op gang is gebracht en Jaap Doek, oud-voorzitter VN-kinderrechtencomité, sloot het seminar af door het thema te belichten vanuit kinderrechtenperspectief. Een verslag van deze avond is gepubliceerd in *NTM 2020*, p. 563-565. Het onderwerp 'kinderen en klimaat' is daarmee nog niet van de agenda van de werkgroep verdwenen. Er wordt nagedacht over een mogelijk vervolg.

Ook organiseerde de werkgroep een seminar naar aanleiding van het regeringsbesluit om 100 gevluchte kinderen naar Nederland te laten komen. Het seminar richtte zich met name op hoe de opvang van deze kinderen er uit zou moeten zien en wat er nodig is om hen een goede start in ons land te kunnen geven. Het seminar vond plaats op 5 november via Zoom en vormde daarmee het eerste zogenaamde webinar van het NJCM. De belangstelling was groot en ondanks de digitale vorm was er veel interactie tussen de sprekers en de deelnemers. Sprekers waren hoogleraar Barbara Oomen (University College Roosevelt) die inging op de Europese context, Germa Lourens van Nidos die vanuit de praktijk sprak en hoogleraar Monika Smit van de Rijksuniversiteit Groningen, die vanuit de wetenschap onderzoeksresultaten deelde over de psychische situatie van vluchtelingenkinderen. De effecten van vluchten en opvang voor de ontwikkeling van kinderen werden door de drie sprekers scherp in beeld gebracht.

Naast deze drie thema's gebeurde er meer in de werkgroep. Zo is er gediscussieerd over het opvoedbesluit in de jeugdbescherming. Deze beslissing, waarin de Gecertificeerde Instelling besluit wat het toekomstperspectief van het kind zal zijn, loopt feitelijk vooruit op een eventuele latere gezagsbeëindiging, zonder dat er sprake is van een rechterlijke toetsing en roept daarom de nodige discussie op. Werkgroep lid Dewi Deijle presenteerde haar boek 'Postpakketjes van overzee' over haar eigen ervaringen en het bredere perspectief inzake interlandelijke adoptie. Eén ander werkgroep lid schreef een artikel over de beperkingen die COVID-19 met zich meebrengt op het leven van mensen. Besloten is om als vervolg hierop een uitgebreider artikel te schrijven. Naar aanleiding van een discussie over de impact van medisch wetenschappelijk onderzoek voor medicijnen op kinderen schrijft één van de leden een artikel voor een wetenschappelijk tijdschrift. Eén van de leden heeft in het Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht een artikel gepubliceerd over het hoorrecht van kinderen.

Zijn stelling is dat eerst de rechten die er zijn goed geborgd dienen te worden, voordat er nieuwe rechten in het leven worden geroepen. Rechten moeten effectief zijn. Daarnaast is er vanuit de werkgroep gereageerd op het draaiboek Pandemie (triage op IC's) en actief meegedacht over de positie van kwetsbare burgers in relatie tot zorgverleners. Niet in de laatste plaats is de werkgroep voorgelicht door Rosa Beets van PILP over de activiteiten binnen dat project en dacht de werkgroep mee over mogelijke rechtszaken.

Werkgroep Mensenrechten en Bedrijfsleven

In 2020 veranderde de werkgroep DOEM zijn naam naar: Mensenrechten en Bedrijfsleven (MEB). De nieuwe naam sluit beter aan bij de doelstellingen van de werkgroep en de internationale benaming van dit thema, te weten: 'Business and Human Rights'.

Het gedwongen digitale vergaderen is niet zonder gevolgen geweest voor de werkgroep MEB. Bij een vrijwilligersgroep gaat het niet zozeer om agendapunten aftikken, maar juist om discussie, kennisdeling en sociale contacten - dat gaat moeilijk als je op *mute* moet staan. Evenwel is de werkgroep erin geslaagd om een paar belangrijke bijdragen aan grotere projecten van andere actoren te leveren, waarvan opvallend veel op het gebied van klimaatverandering en de mensenrechtelijke verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven hierin.

In relatie tot COVID-19 heeft de werkgroep bijgedragen aan het NJCM-brede project omtrent het monitoren van de noodmaatregelen en de inbreuk daarvan op mensenrechten, zoals het recht op onderwijs en de situatie van gevangenen. Daarnaast heeft een aantal leden de gevolgen voor mensenrechten en bedrijfsleven in andere delen van de wereld in de gaten gehouden, zoals het grote verlies van banen in kledingfabrieken in landen waar nauwelijks sociale voorzieningen zijn of de benarde situatie van migranten die het land niet meer uit konden.

Enkele leden hebben een bijdrage geleverd aan de CERD-schaduwrapportage over het verband tussen klimaatverandering, armoede en racisme, alsook onder de aandacht gebracht dat de overheid te weinig maatregelen neemt om te voorkomen dat Nederlandse multinationale ondernemingen middels hun bedrijfsactiviteiten in het buitenland inheemse volkeren en etnische minderheidsgemeenschappen discrimineren.

De netwerkorganisatie MVO Platform heeft de expertise van de werkgroep gezocht in verband met diens initiatief voor nieuwe, brede *due diligence*-wetgeving. MVO Platform heeft een presentatie gegeven over de contouren van die wetgeving, waarop de werkgroep MEB zijn zienswijze daarop deelde vanuit het mensenrechtelijk perspectief over een mogelijke toezichthouder op de wet, het verankeren van de niet-juridische OESO-richtlijnen in wetgeving en het platform verder geholpen met betrekking tot de relatie met WTO-recht en de kwestie van strafrechtelijke versus bestuursrechtelijke handhaving.

In het kader van de herziening van het Nationaal Actieplan Mensenrechten en Bedrijfsleven is een tweetal werkgroepleden geconsulteerd door het College voor de Rechten van de Mens, dat in opdracht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken een *National Baseline Assessment* heeft uitgevoerd. In hun bijdrage wezen de leden erop dat de doelstellingen en actiepunten in het oude Actieplan niet specifiek en meetbaar genoeg waren opgesteld. Ook waren de actiepunten niet verbonden aan uitvoeringsorganisaties, zodat de verantwoordelijkheid voor het behalen van de doelstellingen onduidelijk was.

Er zijn gesprekken gevoerd met Milieudefensie over hun werk op het gebied van het stellen van regels voor Nederlandse investeerders in bijvoorbeeld palmolie en ontbossing, maar ook over SLAPP's voor als juridische procedures zich tegen Milieudefensie zouden keren.

MEB is benaderd door de organisatie Reclame Fossielvrij om mee te kijken naar het wetsvoorstel dat de organisatie voornemens is om samen met een burgerinitiatief aan de Tweede Kamer voor te leggen. Leden hebben naast het geven van adviezen omtrent het wetsvoorstel, ook de organisatie bijgestaan in haar pogingen om de gemeente Amsterdam vrij te maken van fossiele reclame. Dat hebben zij gedaan middels het benadrukken van de mensenrechtelijke verplichtingen van de gemeente in het adviesrapport dat Reclame Fossielvrij de gemeente heeft aangeboden, alsook door te participeren in een drietal gesprekken met Amsterdamse wethouders. Voorts hebben leden van de werkgroep MEB geholpen bij het uitzoeken van de juridische verplichtingen van de NRC op het gebied van advertentiebeleid in de commerciële bijlage *branded content*, hetgeen vervolgens is gebruikt door Reclame Fossielvrij in hun gesprekken met de krant. Aan het einde van het jaar kwam

de beloning voor dit werk: de Amsterdamse gemeenteraad stemde voor een motie om de stad vrij te maken van fossiele reclame. Er zijn tekenen dat andere steden gaan volgen.

Verder hebben werkgroepleden deelgenomen aan een aantal, grotendeels virtuele, bijeenkomsten, zoals het UN 'Business & Human Right Annual Forum', de OESO NCP Themabijeenkomst over Digitalisering, het HUMAN webinar 'Human rights due diligence, preparing for legislation', 'Access to Remedy' door de SER en het OESO NCP en 'Towards an EU framework for responsible business conduct' van het Business & Human Rights Resource Center. Ook hebben enkele leden deelgenomen aan de training van Liberties over hoe autoritaire regimes mensenrechten inkaderen in hun boodschap en aan het NJCM-Lustrumcongres ter ere van het 45-jarige bestaan.

Werkgroep Staats- en Bestuursrecht

Voor de werkgroep Staats- en Bestuursrecht stond 2020 vooral in het teken van corona en de coronamaatregelen. Er is aandacht besteed aan het volgende:

Allereerst is er een brandbrief over Covid-19 maatregelen en mensenrechten uitgegaan naar de Ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, van Justitie en Veiligheid en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Daarbij uitte het NJCM zijn zorgen over de effecten van de COVID-19 crisis en de in verband daarmee genomen maatregelen op het staats- en bestuursrecht, de democratie en mensenrechten. Deze brief is tevens verzonden naar de evaluatiecommissie Wet veiligheidsregio's.

Daarop volgde een uitgebreid commentaar op de Tijdelijke wet maatregelen COVID-19 die ten behoeven van het rondetafelgesprek in de Tweede Kamer is ingebracht. Hierin uitte het NJCM zijn bedenkingen bij de juridische basis van de maatregelen ter bestrijding van COVID-19, en ging in op het gebrek aan grondwettelijke bescherming en democratische controle.

Daarnaast schreef de werkgroep een brief aan de evaluatiecommissie Wet veiligheidsregio's over knelpunten met betrekking tot de bekendmaking en de spoedpublicatie van noodverordeningen.

Naast de focus op corona en de daarmee verband houdende maatregelen, deed de werkgroep nog het volgende:

- Het schreef een commentaar op het wetsvoorstel tot wijziging van de wet Basis Registratie Persoonsgegevens (BRP) i.v.m. de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit.
- Op uitnodiging van de Evaluatiecommissie Wiv 2017 bracht het NJCM zijn zienswijzen in en ging in gesprek met de Evaluatiecommissie.
- Het droeg bij aan dossiers van het PILP-NJCM over het recht op betoging.
- Het schreef mee aan een overzicht van mensenrechtelijke thema's in de verkiezingsprogramma's voor de Tweede Kamer van deelnemende politieke partijen.
- Het verdiepte zich in het wetsvoorstel Tijdelijke wet verkiezingen en de mogelijkheid tot vervoegd stemmen.

De werkgroep zal zich in 2021 naast allerhande staats- en bestuursrechtelijk vraagstukken blijven bezighouden met corona en mensenrechten, maar blijft ook focussen op het thema digitalisering en mensenrechten.

Werkgroep Strafrecht

In 2020 zijn er op strafrechtelijk gebied veel nieuwe wetten aangenomen en wetsvoorstellen ingediend. De werkgroep Strafrecht heeft aan veel van deze wetgeving aandacht besteed en bekeken in hoeverre die met de toepasselijke mensenrechten zijn te verenigen. Voorbeelden hiervan zijn regelgeving ten behoeve van de coronamaatregelen in de strafrechtspleging, het wetsvoorstel tot strafbaarstelling seksuele intimidatie en het wetsvoorstel tot strafbaarstelling van verblijf in een door een terroristische organisatie gecontroleerd gebied.

De werkgroep heeft ook aandacht besteed aan langer lopende onderwerpen die niet direct verbonden zijn met nieuwe wetgeving, zoals bijvoorbeeld de levenslange gevangenisstraf en etnisch profileren. Daarnaast hebben leden van de werkgroep een brandbrief gestuurd aan de Minister van Justitie en Veiligheid over de zorgen over de coronamaatregelen in de strafrechtspleging, en hebben zij bijgedragen aan de 'Guidance on judicial application of the EU Counter-Terrorism Directive' dat in het kader van het JUSTICE-project is opgesteld. Tevens wordt er samengewerkt met het PILP-NJCM aan het dossier kortdurende detentie en mensenrechten.

De werkgroep Strafrecht vergadert elke twee maanden en had het afgelopen jaar ongeveer tien

actieve leden. De werkgroepleden zijn grotendeels werkzaam in het strafrecht als advocaat of juridisch medewerker bij de rechtspraak en het Openbaar Ministerie. Geïnteresseerden zijn altijd welkom om bij een vergadering aan te schuiven.

Tot slot is afgelopen jaar met de werkgroep Internationaal Strafrecht gesproken over een mogelijke fusie. In 2021 zal hier verder vorm aan worden gegeven.

Werkgroep Verdragsrapportages

De werkgroep Verdragsrapportages kijkt terug op een bijzonder en goed jaar. In het begin van 2020 zijn er veel werkgroepleden gewisseld, wat heeft geresulteerd in een mooie stabiele samenstelling van de groep. Door de coronamaatregelen hebben veel leden elkaar nog nooit in het echt gezien, maar gelukkig weten zij elkaar digitaal goed te vinden. De werkgroep heeft daarnaast een nieuwe gecommitteerde: dr. Marjolein van den Brink, universitair docent aan de Universiteit Utrecht. De werkgroep is blij met haar toezegging en kijkt uit naar een goede samenwerking.

In februari heeft de werkgroep een aanvullend document ingediend bij de VN-rapporteur Racisme en Xenofobie naar aanleiding van haar bezoek aan Nederland in oktober 2019. In de zomer bracht de Rapporteur haar bevindingen over haar bezoek aan Nederland uit in een rapport, waarin werd gerefereerd aan NJCM's bijdrage. Op basis van het rapport heeft de werkgroep in samenwerking met The Black Archives en Lilith Magazine een persbericht geschreven waarin de aanbevelingen van de rapporteur werden onderschreven. Dit persbericht werd opgepakt door nationale media en NJCM-voorzitter Monique Steijns is hierover o.a. door RTL Nieuws geïnterviewd. De werkgroep heeft daarnaast een statement over het rapport geschreven voor in de Mensenrechtenraad waar het rapport werd behandeld. Dit statement kon i.v.m. wachtlijst niet worden uitgesproken in de Mensenrechtenraad, maar werd achteraf gepubliceerd op de website van de ICJ en het NJCM.

In maart diende het NJCM de alternatieve rapportage over uitbanning van rassendiscriminatie, voorbereid door de werkgroep verdragsrapportages, in bij het betreffende toezichthoudende VN-Comité (CERD). De bedoeling was dat de voorzitter van de werkgroep in april de rapportage aan het Comité in Geneve zou presenteren. Door de pandemie werd deze sessie uitgesteld. De verwachting is dat de sessie in de zomer van 2021 zal plaatsvinden. Het was voor de voorzitter en veel werkgroepleden de eerste keer dat zij meeschreven aan een alternatieve rapportage. Dit was dan ook een leerzaam proces. De werkgroep vindt het belangrijk om de goede lessen te behouden voor toekomstige processen en heeft daarom een 'lessons learned' document opgesteld. Ook is het draaiboek schaduwrapportages compleet vernieuwd en heeft de werkgroep een document opgesteld met achtergrondinformatie over de werkgroep en alternatieve rapportages. In het proces bleek namelijk dat niet alle benaderde personen goed op de hoogte waren van het doel, nut en de impact van een rapportage. Het document beoogt dit goed inzichtelijk te maken.

Verder heeft de werkgroep in november in samenwerking met de werkgroep Europees recht een bijdrage geleverd aan de consultatie van de *EU Pillar of Social Rights*. Ook zijn er twee brieven medeondertekend die gericht waren aan VN-organen. Een brief was het initiatief van Amnesty International en betrof de visie van het maatschappelijk middenveld op de hervormingen van de toezichthoudende VN-comités. De andere brief was een initiatief van de NGO's die specifiek toezien op de VN-mensenrechtenverdragen (TB-Net), Amnesty International en International Service for Human Rights. Deze brief werd wereldwijd door meer dan 500 maatschappelijke organisaties ondertekend. Zij uitten hierin hun zorgen over de impact van COVID-19 op het werk van de toezichthoudende VN-comités.

Werkgroep Vreemdelingenrecht

De Werkgroep Vreemdelingenrecht is in 2020 drie keer bij elkaar gekomen, in verband met Covid-19 enkel via virtuele overleggen. Op de agenda stonden onder meer de volgende onderwerpen:

De positie van Venezolaanse vluchtelingen die asiel (willen) aanvragen op Curaçao en het gebrek aan een (goed werkende en toegankelijke) asielprocedure en rechtshulp. Dit onderwerp is meermaals op vergaderingen besproken en een subwerkgroep heeft zich er in het bijzonder in verdiept. Enkele werkgroepleden onderhouden contact met andere organisaties die zich met deze problematiek bezighouden. Vooralsnog wordt er geen actie ondernomen.

Er is een WOB-verzoek ingediend om de IND te bewegen tot het delen van statistieken over de toepassing van beleid en jurisprudentie over het verbod op uitzetting op grond van artikel 3 EVRM

in geval van ernstig zieke vreemdelingen. Met het *Paposhvili-arrest* (EHRM 13 december 2016, *Paposhvili t. België*, 41738/10) is de betekenis van artikel 3 EVRM fundamenteel veranderd. Dit zien we als werkgroep nog onvoldoende terug in het beleid van de IND en de Nederlandse jurisprudentie. Een reactie is nog uitgebleven en de IND is inmiddels in gebreke gesteld.

Er is een bijdrage geleverd aan de consultatieronde *EU strategy on the rights of the Child*. Ook is er input geleverd voor het NJCM-webinar op 5 november met betrekking tot de juridische verplichtingen omtrent kindvriendelijke opvang, zowel in als buiten Nederland.

Vorbereidingen zijn getroffen voor het organiseren van een webinar over discriminatie/racisme in het vreemdelingenrecht, toegespitst op het onderwerp inburgering en het MVV-vereiste. Dit webinar zal in 2021 plaatsvinden.

Er is een bijdrage geleverd aan een monitoringsdocument met betrekking tot de impact van Covid-19 en daarvoor geldende maatregelen op mensenrechten. Omdat de situatie dermate veranderlijk en van lange duur bleek, is besloten het document niet te blijven aanpassen.

Naast de inhoudelijke kant, hebben in 2020 ook organisatorische wijzigingen plaatsgevonden. Sinds eind 2019 zaten Veeni Naganathar en Jorg Werner gezamenlijk de werkgroep voor. In augustus 2020 heeft Veeni het deelvoorzitterschap overgedragen aan Lotte van Diepen.

Ashley Terlouw stopte in 2020 als gecommiteerde van de werkgroep. De werkgroep is haar dankbaar voor haar tijd en advies in de afgelopen jaren. Er wordt gezocht naar een vervanger..